S. MEHEDINŢI

PĂMÂNTUL

PENTRU

CLASA IV PRIMARA URBANĂ

ŞI

DIVIZIA III, ANUL II AL ŞCOALELOR RURALE

ACADE
BIBLIOT
ACADEMIEI SOCIALE

MOTTO:
„Pentru Românii de pretutindeni"

Aprobată de Onor. Minister al Cultelor cu No. 37651 seria A din 21 Iulie 1911

TIMBRAT

BUCUREŞTI

Edit. Librăriei H. STEINBERG
7, Strada Şelari, 7

Tip. GUTENBERG J. Göbl S-ri
20, Strada Doamnei, 20

www.digibuc.ro

S. MEHEDINŢI

PĂMÂNTUL

PENTRU

CLASA IV PRIMARĂ URBANĂ

ŞI

DIVIZIA III, ANUL II AL ŞCOALELOR RURALE

MOTTO:
„Pentru Românii de pretutindeni“

Aprobată de Onor. Minister al Cultelor cu No. 37651 seria A din 21 Iulie 1911

BUCUREŞTI

Edit. Librăriei H. Steinberg
7, Strada Şelari, 7

Tip. „Gutenberg“ J. Göbl S-ri
20, Strada Doamnei, 20

www.digibuc.ro

Ori ce imitare a textului, hărţilor sau ilustraţiilor din această lucrare va fi urmărită conform legei.

EDITORUL

www.digibuc.ro

CASA CORPULUI DIDACTIC
Preţul Cărţii Lei 1,50
Taxa 5%

FAŢA PĂMÂNTULUI

Câmpie. Bălţi. Lacuri.

O vedere. Când priveşti în lungul unui drum, copacii, stâlpii telegrafului, drumeţii.... ţi se par cu atâta mai mici, cu cât sunt mai departe; după cum se arată şi în vederea de faţă.

Elevii să privească parii unui gard sau un şir de copaci pe marginea unei şosele... şi să arate (cum vor puteà) prin *desemn* micşorarea lor, potrivit cu depărtarea. După desemnul uşor al parilor sau al stâlpilor, vor trece la desemnul mai greu al copacilor, apoi vor cerca schiţarea animalelor şi oamenilor din vederea alăturată, luând seama că ciobanii din urmă abià cât căciula celui dintâi rând.

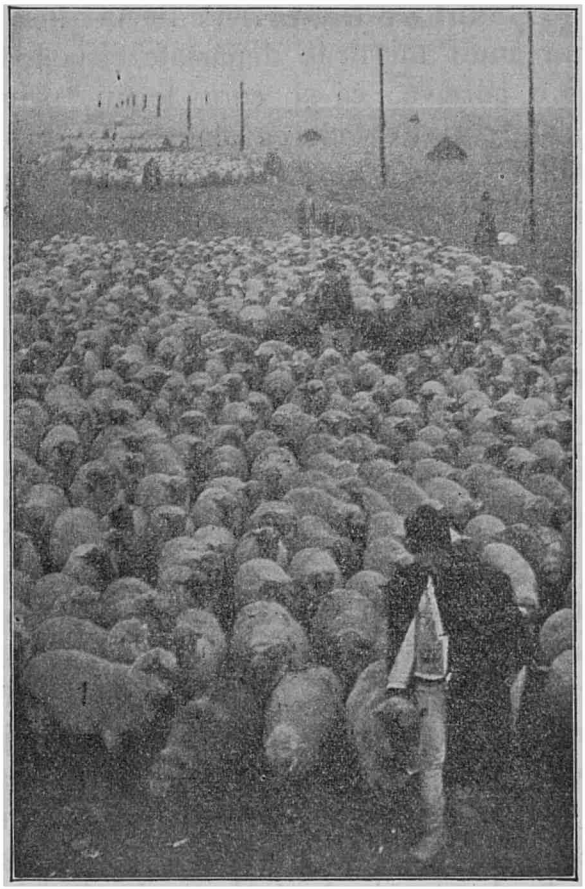

Patru turme de oi, mergând pe un şes.

Sunt pe faţa pământului locuri netede, unde ochiul vede până departe, şi unde poţi merge multă vreme, fără

www.digibuc.ro

să sui sau să cobori. Astfel de locuri netede se numesc şesuri sau câmpii.

Elevii să povestească ceva despre şesurile văzute de ei: cum erau drumurile, cum se arătau copacii în depărtare... [1]).

Şesul în desemn. Cum se arată şesul în desemn? Se arată micşorând din ce în ce chipul lucrurilor ce se află pe şes. Dacă ar fi gol cu desăvârşire, n'ai putea arătă întinderea lui.

Elevii să copieze liber din figura de faţă cei 10 stâlpi de telegraf, să vadă cum scad în zare.

Şesul pe hartă. Pe hartă însă nu micşorăm **mai mult** lucrurile depărtate, ci pe toate le **micşorăm de o potrivă**, ca şi cum le-am privi de **sus**, din văzduh. — In vederea alăturată sunt 4 turme. Cea dintâi se pare mai mare, a doua mai mică, a treia şi mai mică, iar cea din urmă e **toată** abia cât **oaia** din faţă, însemnată cu numărul 1. Dacă am vreà însă, să arătăm pe hartă pământul pe care se află aceste turme, ar trebui să facem 4 ocoluri de o potrivă de mari, căci şi turmele au acelaş număr de oi.

Elevii să copieze mărimea celor 4 turme spre a vedeà cum scade ocolul lor în zare; să se deprindă apoi a desemna niscaivà lanuri de porumb, sau straturi de legume ori de flori... şi să facă planul lor spre a vedeà că în *desemn* lanurile depărtate sunt din ce în ce mai mici, iar în *hartă* sunt micşorate toate potrivit cu mărimea lor.

E o hartă mare, care arată **toată faţa ţării noastre**, ca cum ai vedea-o de sus, cu toate satele, toate oraşele, toate drumurile, toate moşiile.... micşorate de o potrivă. Cine vreà, caută pe foaia unde vine satul sau oraşul său şi găseşte toate împrejurimile, aşà că poate aflà singur toate drumurile fără să se obosească).

Când vrem să arătăm pe o foaie mică un şes foarte mare, atunci numai e loc să înşiri toate satele, toate drumurile, toate hotarele de moşii...., ci pui culoarea **verde**, ca şi cum ai vedeà tot şesul de sus, când răsar primăvara ierburile şi semănăturile, aşà că pare învelit cu un postav verde.

www.digibuc.ro

In harta alăturată, cât se întinde culoarea verde e semn că faţa pământului e netedă.

Pe şes, drumul n'are multe cotituri, de oarece călătorul n'are ce ocoli: merge drept, încotro vede cu ochii.

Movilă. Şesul nu e neted chiar ca o masă. Şoarecii, ca să-şi facă adăpost pentru earnă şi culcuş de adunat de ale mâncărei, sapă găuri în pământ, iar ţărâna o svârl afară, făcând nişte grămejoare ce se cheamă **moşoroae**. Uneori fac şi oamenii grămezi de pământ, ca să ştie unde e hotarul moşii lor, iar odată le făceau mai mari pentru ca să se sue străjerii, să poată zări din vreme apropierea duşmanilor ce veneau asupra ţărei.

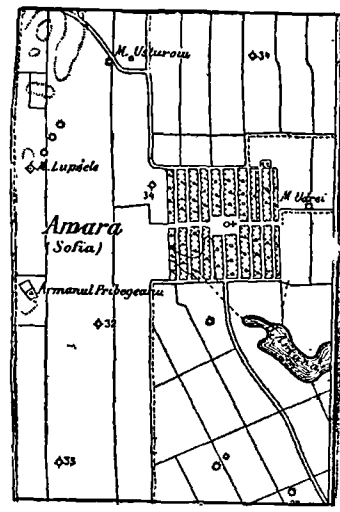

O parte din harta mare a ţării, arătând un sat şi hotarul lanurilor dimprejur.

O grămadă de pământ, în chipul unui moşoroiu, dar mai înnaltă, se cheamă movilă.

Uneori movilele sunt mai mari decât o casă.... In vederea de sus, alături de drumul oilor, se văd şi trei movile.

Pe hartă movila se înseamnă cu liniuţe, în chip de floricică ✻.

Vezi movilele din hartă, lângă satul Amara.

Elevii să desemneze movilele din şesul arătat în vederea 1.

* * *

Apele pe şes. Apele de ploae sau cele din topirea zăpezilor, pe şes **nu** se pot scurge, căci şesul e neted; (se întâmplă întocmai ca cu apa vărsată pe podelele clasei sau pe o masă). De aceia, apa se adună în locurile mai scobite şi face bălţi.

Baltă. Apa adunată într'o scobitură de pământ, puţin adâncă, se numeşte baltă.

www.digibuc.ro

Din bălțile acestea se adapă vitele care pasc pe câmpie. Și fiindcă pe câmpii de obiceiu nu e umbră, unele vite se răcoresc intrând în mijlocul bălților, ca să scape de țânțari.

In balta alăturată, apa e așă de *puțin adâncă*, încât nici nu acoperă tot trupul bivolului.

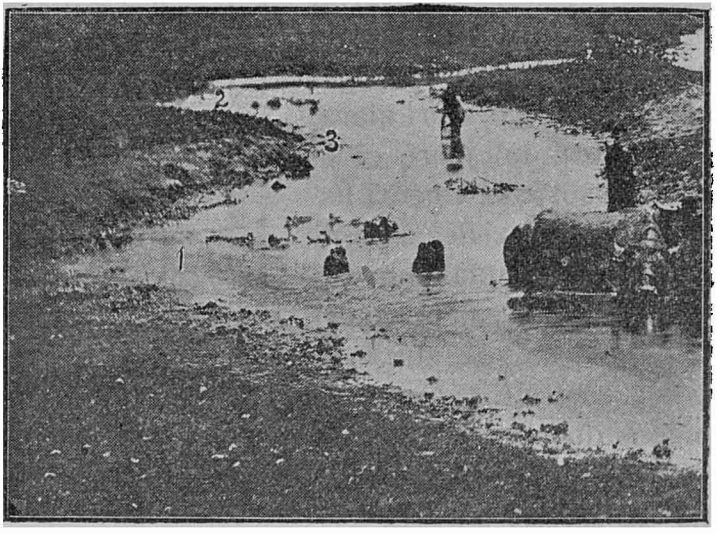

Vederea unei bălți cu bivoli.

Balta în desemn. Duci linia marginilor din față ale bălții, apoi linia malurilor care se văd mai departe

In vederea alăturată, cotul 2 al bălții e tot așă de larg, ca și 1; dar, fiind mai departe, el se vede mai mic, fiind ascuns de colțul de uscat însemnat cu numărul 3.

Balta în hartă. Se arată, ca și cum ar fi privită de sus, din văzduh, deci toate colțurile ei sunt micșorate de o potrivă.

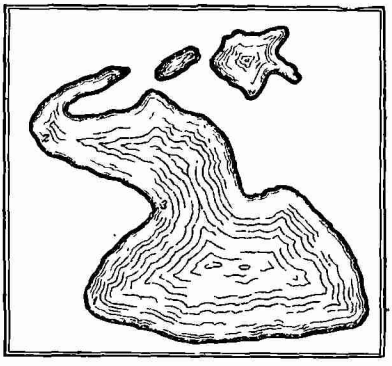

Vederea aceiași bălți în hartă

www.digibuc.ro

Lacuri. O întindere de apă mai mare şi mai adâncă decât balta se numeşte **l a c.**

Deal. Sunt ridicături de pământ mai înalte decât movila, dar nu rotunde, ci **lungueţe.**

Astfel de umflături lungueţe ale pământului se numesc c o l i n e sau d e a l u r i.

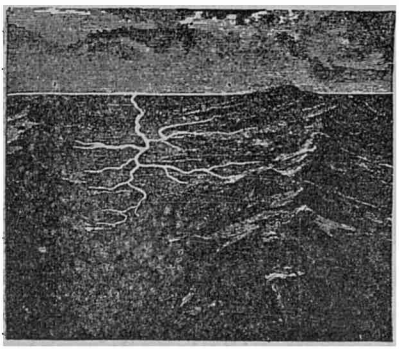

Vederea unor dealuri.

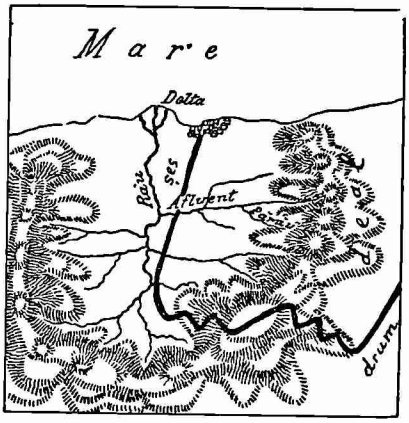

Vederea unor dealuri (în hartă).

In vederea alăturată se deosibesc nişte dealuri, ca şi cum ar fi un şir de grămezi de pământ, ascunse una în dosul celeilalte.

Dealurile în desemn. Când vezi multe căpiţe de fân, ori clăi, par'că se ascund una în dosul alteia. La desemnare, pentru cele ascunse, tragi numai linia

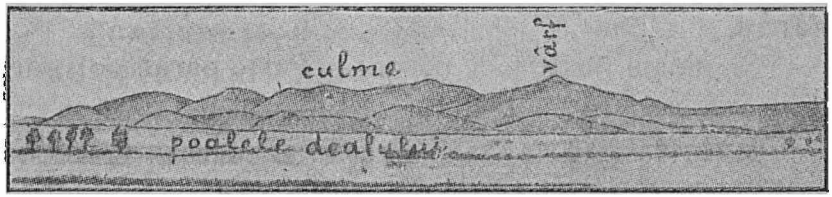

Dealuri (în desemn).

marginei care se vede. Aşa şi cu dealurile; după cum se arată în desemnul alăturat.

Dealurile în hartă. Pe hartă, dealurile sunt arătate în chipul unor omizi păroase, fiindcă sunt cam lun-

www.digibuc.ro

gueţe, — ca omizile. Cât priveşte culoarea, le însemnăm cu **cafeniu**, căci nu-s îmbrăcate cu iarbă ca şesurile, ci au şi râpi golaşe, unde se vede ţărâna, bătând în cafeniu.

Pe dealuri, drumul nu merge drept, ca pe şes, ci face mereu cotituri, adică sue şi coboară, căci dealul nu e oblu, ci în unele locuri se umflă în sus, în altele scade în chip de şea.

Vârf, culme, coaste, poale. Locul cel mai ridicat de pe spinarea unui deal se numeşte vârf, dacă e ascuţit; dacă e mai oblu se cheamă culme. Povârnişul dealului se cheamă coastă (par'că am vorbi de coastele unui animal). **Marginea dealului jos, spre şes, se numeşte poalele dealului** (cum ar fi poalele unei haine ce se târăşte pe pământ).

* * *

Apele pe dealuri. Apele de ploae şi de zăpadă, care intră în ţărâna dealurilor, nu stau mult acolo, ci ies afară din coastele lui (ca dintr'un burete muiat, pe care îl laşi pe masă).

Isvor. Locul unde apa ese afară din pământ se cheamă isvor.

După ce a eşit din isvor, apa se târăşte la vale cotind, ca un şearpe, când la dreapta, când la stânga.

Pârâu. Cureluşa de apă ce ese dintr'un isvor se cheamă pârâu.

Şi ploaia poate face pârae. — Peste pârae poţi sări dintr'odată, fără să te uzi.

Râu. Curgând la vale, pâraele se adună, adâncimea apei creşte şi pârâul se cheamă atunci râu.

Peste râu nu poţi trece decât prin unele locuri, unde apa e mai puţin adâncă, numite **vaduri**. De obiceiu peste râuri se clădesc poduri de lemn sau de peatră.

Râul în desemn. In desemn nu putem cuprinde decât o parte dintr'un râu: ducem linia şerpuită a

www.digibuc.ro

unui mal, pe urmă pe a celuilalt şi însemnăm depărtarea apei, micşorând lucrurile de pe mal.

In vederea alăturată, apa merge încotro arată săgeata ; caii din faţă sunt mai mari, iar cei din josul apei abiă se zăresc, ca nişte puncte. — Elevii să desemneze o parte dintr' un râu sau pârâu; apoi vederea alăturată, unde caii trec prin vad.

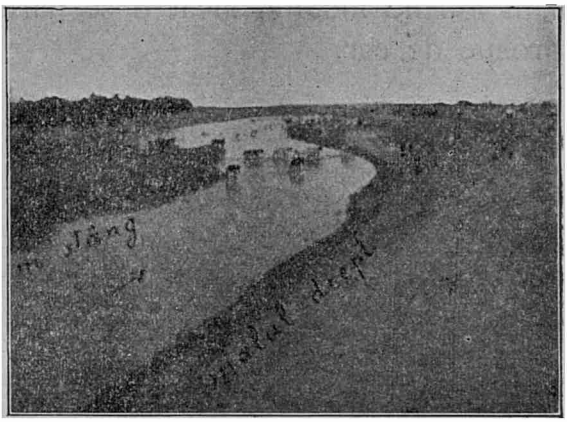

Râul Buzău (vederea unui *vad* prin care trec vitele).

Râul în hartă. In hartă, fiindcă n'avem loc mult, arătăm râurile printr'o singură linie şerpuită, ca şi cum am însemnă numai un singur mal al râului.

(Vezi râurile dintre dealuri, în fig. dela pag. 7).

Afluent. Un pârâu sau un râu care se varsă în altul se cheamă afluent.

In vederea dela pag. 7 găsim mai mulţi afluenţi.

Confluenţă. Locul unde se întâlnesc două ape curgătoare se numeşte **confluenţă.**

In vederea dela pag. 7 apele coboară de pe cele 2 dealuri şi, adunându-se în şes, fac un râu.

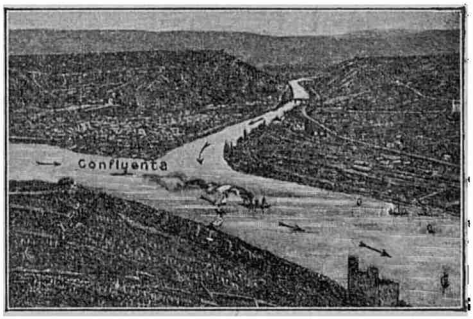

Intâlnirea a două râuri sau confluenţa lor.

Fluviu. Râurile cele mari de tot se numesc şi fluvii.

www.digibuc.ro

Peste fluvii e greu să faci pod. De obiceiu le treci cu luntrea sau cu vaporul.

Munte. In unele locuri, sunt ridicături de pământ aşà de înnalte, încât ţi se pare că vârful lor e aproape de cer.

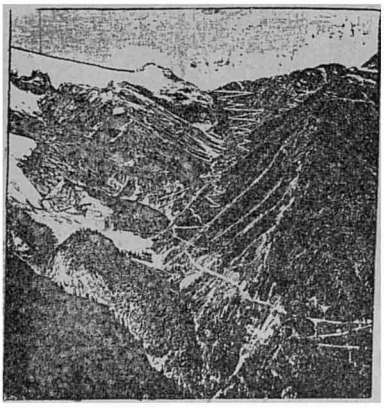

Vederea unui munte.

Munte (în hartă).

Ridicăturile cele mai înnalte de pe faţa pământului se numesc munţi.

Mersul pe munte e mai anevoios şi decât pe deal. Drumul face mereu cotituri, iar de la un loc nu mai găseşti decât cărări înguste, pe unde te sui cu piciorul. In sfârşit, dela o vreme se sfârşeşte şi cărarea, unde stâncile se înnalţă drepte ca zidul. Pe acolo nu pot urcà decât caprele sălbatecè.

Pe vârful unui deal ajungi înir'un ceas, două. Pe vârful unui munte nu poţi ajunge uneori decât după o zi sau mai multe de drum.

Muntele în desemn. Se înfăţişează ca şi dealurile, ascunzându-se unul după spatele celuilalt. Desemnezi întâi coama celui din faţă, apoi coama, a celui din dosul lui cât se vede, şi astfel până la cel din urmă. Adeseori muntele din faţă pare mai înalt decât

www.digibuc.ro

cei din dosul lui, numai fiindcă e mai aproape. Aşă, în vederea alăturată muntele 1 e mai mic de cât 2, dar acela stă mai departe şi de aceia se pare mai mic.

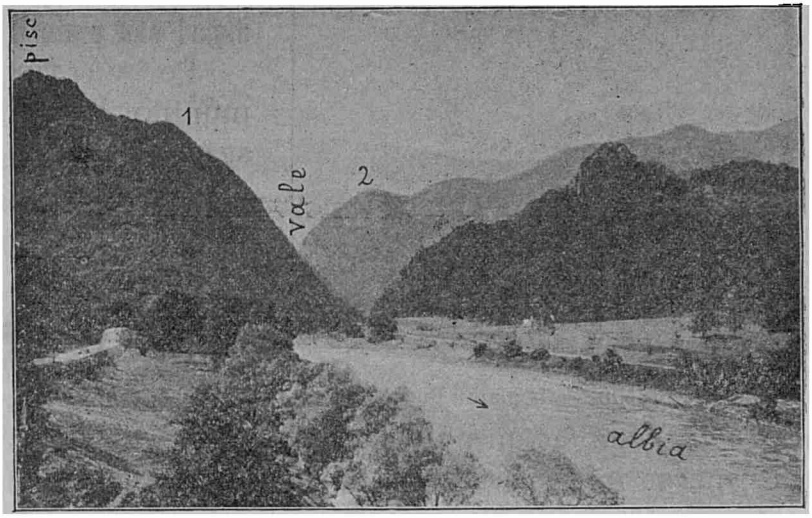

Munţi printre cari trece Oltul.

Muntele în hartă e arătat ca şi dealurile, în chipul unei omizi păroase (vezi pag. 10), iar când

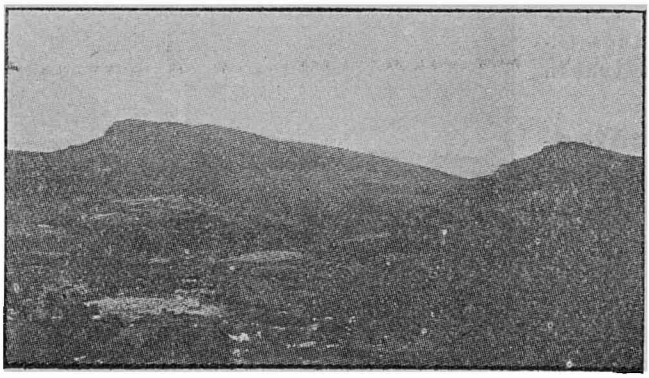

Plaiul sau podişul Bucegilor.

văpsim harta, îl însemnăm cu *cafeniu*, căci are râpi golaşe, unde ţărâna şi stâncile bat în cafeniu.

Podiş. Uneori, după ce te sui pe munte, nu gă-

www.digibuc.ro

seşti o creastă ascuţită, ci locuri netede, aproape ca pe şes.

Coastele munţilor sub plaiul Bucegilor.

Şesurile înalte se numesc podişuri sau plaiuri. Pe vârful munţilor Bucegi se întinde un podiş, unde mergi uşor ca pe şes.

Vale. Apele, care curg de pe dealuri şi de pe munţi, rod povârnişurile până fac un uluc. Cu vremea ulucul se lărgeşte mereu, până ce se face o scobitură **adâncă** şi **lungă** numită vale.

Intre muntele 1 şi 2, pământul e scobit adânc, făcând o *vale*, prin care curge apa (Oltului) ce se vede în faţă.

Pasul de la Turnu-Roşu.

Trecătoare sau **pas.** Călătorul când trece peste un munte, nu se urcă tocmai pe pisc sau pe coama muntelui, ci potriveşte să treacă printr'o crestătură mai adâncă (sau printr'o vale)

www.digibuc.ro

ca să nu se obosească suind mult. (După cum cine-vă caută să sară un zid pe unde este mai surpat).

Crestătura mai adâncă a unui munte, pe unde trece drumul de pe un povârniș al muntelui se numește pas sau trecătoare.

* * *

Mare. Apele curgătoare se varsă unele în altele, adunându-se ca ramurile unui copac spre trunchiu, și se varsă într'o apă **sărată**, ale cărui maluri nu le poți cuprinde cu ochii și care **nu mai curge**, ci stă pe loc.

O apă cât n'o cuprinzi cu ochii, sărată și stătătoare se numește mare.

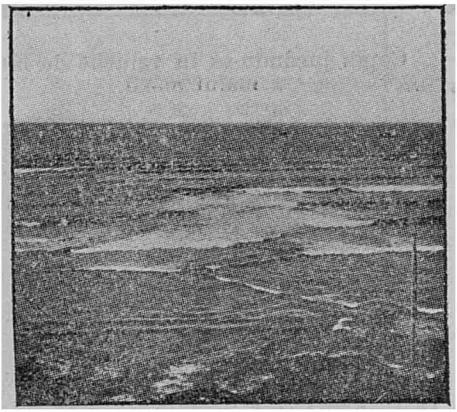

Marea (în fund se vede vaporul la mal valuri).

Peste mare nu mai poate nimeni face pod, ca să treci de la un mal la celalt trebue să te sui pe corabie. Adeseori mergi zile întregi și nu vezi decât sus cerul, iar jos apa limpede și atât de sărată și amară, în cât mori de sete, dacă n'ai luat apă dulce de pe uscat.

Marea în desemn. Apa din mare se sbate veșnic, trimițând valuri asupra malului, cum face valuri iarba ori grâul,când bate vântul.

Ca să desemnezi o parte din mare, începi cu linia țărmului, apoi înșiri câtevă valuri (prelungi ca brazdele unei arături) și spre larg îndeseștî valurile.

Marea în hartă se arată trăgând linia malului întocmai ca la o baltă (privită de sus, ca din sborul pasării). (Vezi harta colorată No. 1).

www.digibuc.ro

Marea e grozav de adâncă în unele locuri. Dacă ai puteà aruncà în ea un munte din cei mai înnalţi, nu s'ar mai vedeà nici vârful. Şi fiindcă apele adânci par albastre, marea se vopseşte pe hârtie în **albastru**.

Copiii jucându-se în valurile de lângă malul mării.

Peninsulă, golf. Malul mării nu e neted, ca marginea unei farfurii, ci e crestat; în unele locuri, uscatul înaintează în apă, altele înaintează în uscat.

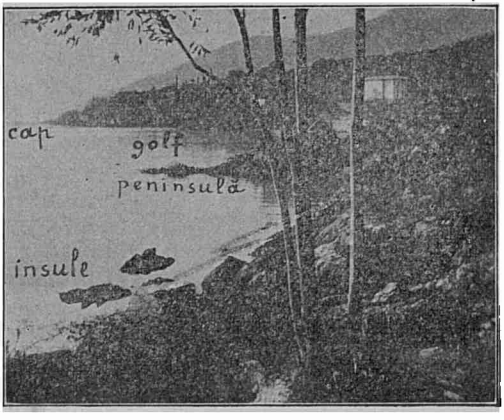

Ţărmul mării (cu 2 golfuri, o peninsulă, şi 2 insule).

Bucata de uscat care înaintează în apă, se numeşte peninsulă; iar ştirbitura din ţărm, care e plină cu apă, se numeşte golf.

In fiecare baltă, chiar în cele făcute de ploae, sau de vărsarea apei pe pământ, vedem mici golfuri şi peninsule. Desemnarea lor în hartă se face, ca şi când desemnăm colţurile malului unei bălţi.

Istm. Uneori peninsula abiá se ţine de ţărm, printr'o fâşie de uscat. Fâşia îngustă care leagă o peninsulă de ţărm se numeşte **istm.**

Cap. Un colţ de uscat, întrat puţin în mare se numeşte cap.

www.digibuc.ro

Insulă sau ostrov se numeşte o bucată de uscat înconjurată din toate părţile cu apă.

Insulă în desemn. Când priveşti o insulă în depărtare, vezi puţin o margine a ei, dar nu ştii cât se întinde de partea cealaltă, de oarece în desemn. insulele par ca nişte inele turtite. Una mică şi apropiată, poate păreà mai mare decât una mai mare din zare.

Insula pe hartă se arată în chipul ei adevărat, ca şi cum a-i vedea-o de sus. In hartă micşorarea e deopotrivă la toate.

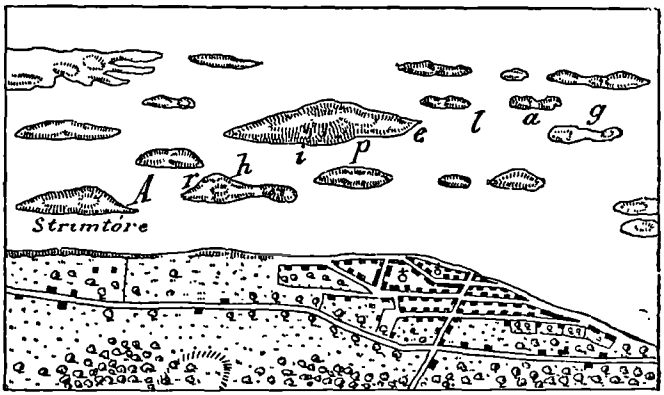

Arhipelag şi strâmtoare.

Strâmtoare. Uneori insula e atât de aproape de uscat sau de alte insule, încât corabia abiá are loc să treacă printre ele.

Trecătorile înguste unde apa e strânsă între două uscaturi, se numesc strâmtori.

Incheiere. După cum am arătat pe o foae de hârtie planul clasei, apoi pe o foae tot aşà de mare am arătat şcoala întreagă, apoi satul sau oraşul întreg tot astfel micşorând mereu desemnul putem arătà o bucată foarte mare de pământ, cu multe sate, oraşe, ape, dealuri şi munţi.

www.digibuc.ro

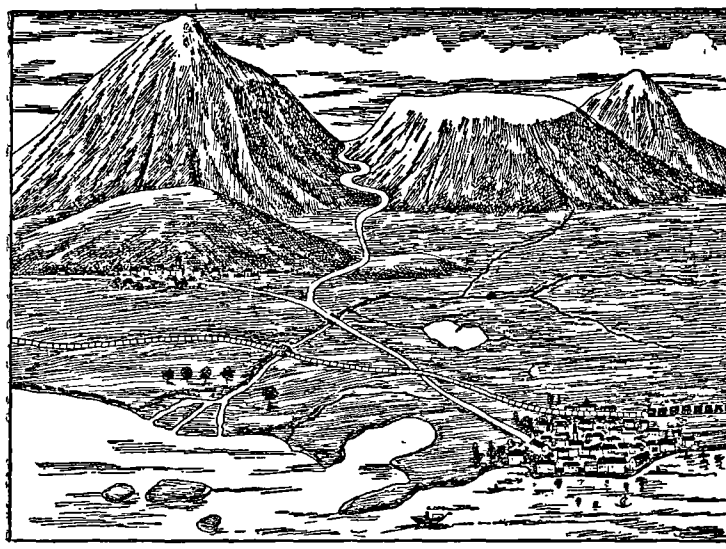

Aşà, harta colorată No. 1 arată tot pământul locuit de

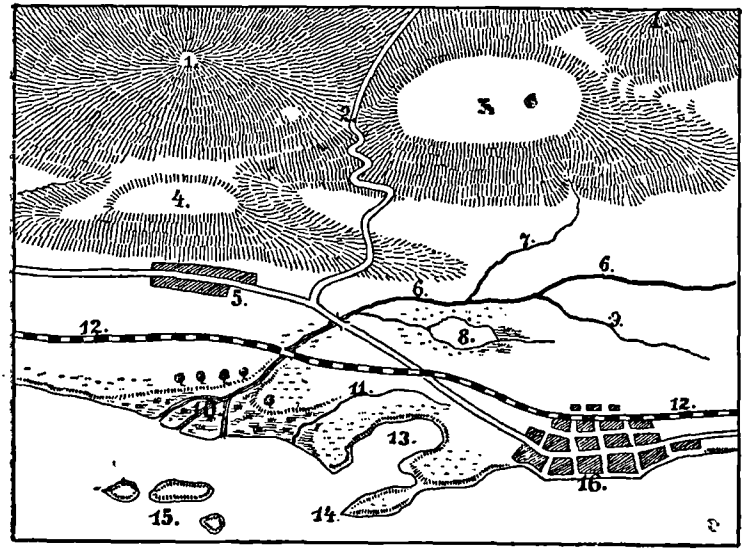

1. Vârf de munte.
2. Pod.
3, 4. Podiş sau plaiu.
5. Sat.
6. Râu.
7. Afluent.
8. Baltă.
10. Deltă.
11. Şes cu râu.
12. Drum de fier.
13. Golf.
14. Peninsulă.
15. Insule.
16. Oraş.

www.digibuc.ro

Români. Pe unde e **verde**, locul e câmpos; cevà mai sus sunt dealurile, bătând în cafeniu, fiindcă nu-s bine îmbrăcate cu iarbă, ci au şi râpe goale; iar mai sus dai de cununa munţilor **Carpaţi** (cafeniu închis). La mijlocul ocolului făcut de Carpaţi e **podişul** sau plaiul Transilvaniei

Pământul locuit de Români e deci ca o cetate înconjurată de munţi, apoi de dealuri şi de şesuri.

Pentru cetatea aceasta a fost odată o mare luptă între Daci şi Romani. Traian, împăratul Romanilor, a biruit pe Daci şi ne-a aşezat pe noi Românii pe acest pământ, ca să-l stăpânim.

Alături se vede o mare numită **Marea-Neagră**, nu doar că ar fi apa neagră, ci fiindcă are furtuni rele şi astfel îi zice «neagră», cum ai zice de cinevà că e negru la inimă. In harta acestei mări se văd: golfuri, peninsule, insule, strâmtori, istmuri, iar mai jos un arhipelag.

www.digibuc.ro

www.digibuc.ro

EUROPA

(Trecere spre continent)

Ţara noastră e coprinsă într'o bucată de uscat (de vre-o 70 de ori mai mare) înconjurată mai în toate părţile de apa mărilor şi a oceanului. **O bucată de uscat, cu mult mai întinsă de cât o ţară, şi împrejmuită în mai multe părţi de mări şi de oceane, se numeşte Continent.**

Continentul în care e coprinsă ţara noastră se cheamă *Europa.*

1. **Hotarele Europei.** — Continentul acesta e mărginit în spre Miază-noapte cu *Oceanul Inghețat-Arctic,* pe care plutesc veşnic sloi de ghiaţă [1]); spre Apus, ţărmurile Europei sunt scăldate de *Oceanul Atlantic,* care e mai cald; ia la Miază-zi se află *Marea Mediterană,* a cărei apă e atât de caldă, încât iarna, când pe la noi ninge încă, pe malurile ei înfloresc trandafirii.

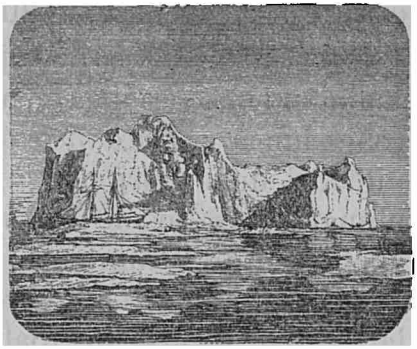

Sloi de ghiaţă mai mari decât o corabie.

Spre Răsărit, Europa se întinde până la *Urali,* (care stau ca o omidă pusă în curmezişul şesului).— Marea *Caspică* şi muntele *Caucas* împlinesc apoi hotarul spre Miază-zi.

---

1) Vezi pe hartă sloii arătaţi prin bulgări de ghiaţă verzuie.

www.digibuc.ro

2. **Tărmurile Europei.** Dacă ocoleşte cineva continentul nostru, vede mai întâi de toate spre apus o peninsulă (cam cu 4 colţuri) numită peninsula *iberică*, având un colţ, capul *Sf. Vicenţiu*, cevà mai înaintat în ocean. Venind spre Răsărit, dai de un golf larg numit *Lyon* (ceeace înseamnă în limba locuitorilor de pe acolo: golful *leului*); ş'apoi găseşti iarăşi o peninsulă lungă (în chip de cismă) numită *Italia*.

Ocolind-o şi pe aceasta, şi înaintând spre Răsărit, călătorul dă de o mare îngustă ca şi peninsula italiană. Această mare se cheamă *Adriatica*. Alături se găseşte o peninsulă latá, numită *peninsula balcanică* (după muntele din mijlocul ei); peninsula aceasta se îngustează apoi şi ea spre Miază-zi şi sfârşeşte în chipul unei mâini cu 3 degete. — Vârful degetului din mijloc se chiamă capul *Matapan*.

In sfârşit, dacă treci şi mai spre Răsărit, corabia intră într'o mare plină de insule, *Arhipelagul*, în fundul căreia se află frumosul golf al *Salonicului*, oraşul unde locuesc mulţi Români.

Aci ai crede că ai ajuns în fundul *Mediteranii*; înaintând însă pe lângă ţărm, corăbierul găseşte o strâmtoare lungă, a *Dardanelelor*, şi deodată se află iarăşi în mijlocul unei mări mai mici numită, *Marmara* (după numele unei insule cu *marmoră* din mijlocul ei); apoi, printr'o strâmtoare tot aşà de îngustă, numită *Bosfor*, intră în *Marea-Neagră*, care e cu mult mai largă, dar închisă de toate părţile. In fundul ei stă mica insulă a *Şerpilor* şi peninsula *Crimea* care abiá se ţine de ţărm (cum s'ar ţine o frunză de trunchiu).

Până aci, hotarul Europei a fost numai pe apă; acum, hotarul începe a sui pe *Caucaz*, un munte de 2 ori mai înalt decât Carpaţii. Acest munte, împreună cu *M.-Caspică* (care se aseamănă cu un rinichiu) şi

www.digibuc.ro

EUROPA

Lito. J. PAPPO Smârdan 4 București

BIBLIOTECA ACADEMIEI ROMÂNE
www.digibuc.ro

împreună cu fluviul *Ural* şi *Munţii Urali* împlinesc graniţa Europei spre Miază-zi şi Răsărit.

Spre Apus şi Miază-noapte, Europa e înconjurată numai de mări. Dacă corabia ese din Mediterana prin strimtoarea *Gibraltar*, după ce înconjoară peninsula iberică, ajunge în golful *Gasconiei*, apoi trece pe lângă alte golfuri şi peninsule mărunţele, până ce

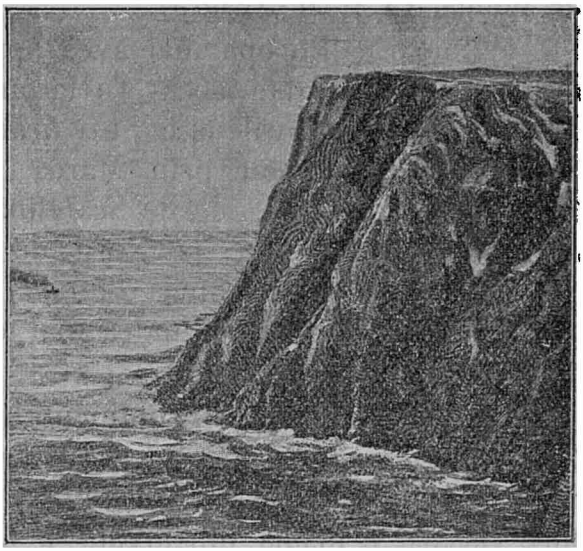

Capul Nord.

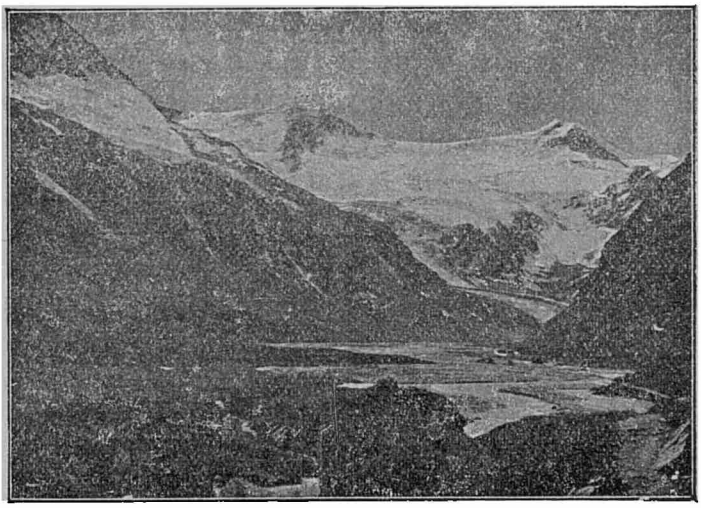

Vedere din Alpi.

ajunge la peninsula *Iutlanda* (în dreptul Adriaticei).

www.digibuc.ro

Împreună cu *Scandinavia*, peninsula cea mai mare a Europei, Iutlanda închide o mare, *Baltica* (un fel de pungă, ca şi M.-Neagră).

Odinioară, Europa mai aveà spre Miază-noapte încă o pen nsulă, dar acea s'a fărâmat şi s'a rupt din uscat; fărămăturile ei fac azi *arhipelagul britanic*, despărţit de continent prin Marea *Mânecii* (fiindcă are chip de mânecă), iar de Scandinavia prin Marea *Nordului* (fiindcă vine la Nord de Europa. Şi mai răsleaţă de Europa a rămas *Islanda* (al cărui nume înseamnă *ţara gheţurilor*, fiindcă mai toată e acoperită de gheţuri).

De altfel, din trupul continentului s'au mai rupt şi alte bucăţi; mai cunoscute sunt cele 3 mari insule de lângă Italia: *Corsica*, *Sardinia* şi *Sicilia*, iar mai spre Răsărit e insula lungăreaţă a *Cretei*. (De câtvà timp, mâna omului a mai prefăcut două peninsule: *Iutlanda* şi *Morea* în insule, tăind istmul care le lega de uscat).

3. **Infăţişarea pământului Europei.** — Dacă într'o zi senină de vară s'ar sui cinevà sus de tot, şi ar puteà cuprinde cu ochii toată Europa, ar vedeà mai întâiu de jur împrejur mările *albastre;* apoi dela Urali şi până în golful Gasconiei ar vedeà un şes *verde*, iar în mijloc ar zări înaltul zid al munţilor *Alpi* cu vârfurile *albe* de zăpadă (de unde li s'a tras şi numele). De şirul uriaş al Alpilor, privitorul ar vedeà legănându-se în chip de *S* lanţul *Carpaţilor* care se prelungeşte peste Dunăre în *Balcani*, al căror capăt sfârşeşte pe ţarmul M.-Negre. Odinioară, lanţul Balcanilor se întindeà până în Crimea şi se legà cu Caucazul, dar bucăţile de la mijloc s'au cufundat sub mare.

Din Alpi se mai desfac şi munţii *Iliriei*, legaţi cu lanţul *Pindului* care odinioară se prelungeà până în

www.digibuc.ro

Creta şi în mijlocul Arhipelagului; dar şi muntele acesta s'a rupt şi s'a prăbuşit sub mare.

Tot din Alpi se desprinde lanţul *Apeninilor* care străbate Italia şi se prelungeşte în Sicilia. — Şi din acest munte, bucăţi întregi s'au prăbuşit sub apă, iar prin crăpaturile pământului ţâşneşte mereu lavă; dovadă cutremurele şi vulcanii *Vezuv* şi *Etna* care asvârl foc pe gură şi cresc mereu în sus.

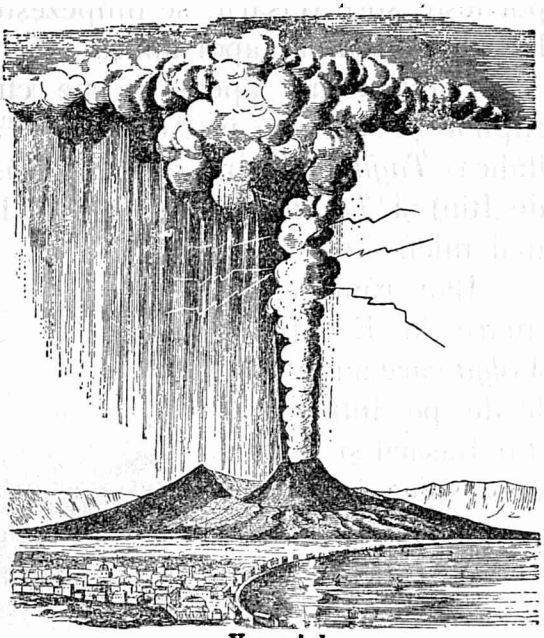

Vezuviul.

Mai singuratec este lanţul *Pirineilor* (care stă curmeziş între Mediterana şi Atlantic) şi al *Alpilor Scandinaviei* care se prelungesc până la *Capul Nord*, colţul cel mai de Miază-noapte al Europei.

Cutremurul din Messina.

4. **Ape.** — Din zăpada şi din gheţurile Alpilor, es câtevă râuri foarte mari: *Ronul* încolăceşte muntele pe la Apus, în chipul unui şarpe. După ce coboară

www.digibuc.ro

din munte, apele sale înoroiate se limpezesc în marele lac al *Genevei* şi se îndreaptă spre Mediterana. *Rinul* porneşte spre Răsărit, se limpezeşte şi el într'un mare lac al *Constanţei*, apoi apucă spre M.-Nordului.

Padul adună apele de pe clina de Miază-zi a Alpilor şi se varsă în Adriatica. *Tibrul*, în peninsula italică, *Tagul*, în peninsula iberică, *Sena* (spre Apus de Rin) şi *Tamisa*, în arhipelagul britanic, sunt râuri mai mici.

Valea Rinului

Dar râul cel mai mare al Europei e *Volga* care adună apele de pe întinsul şes din Răsărit şi le varsă în Caspica, nu departe de fluviul *Ural*. Alături de Volga stă ca mărime *Dunărea* care, isvorând din apropierea Rinului (din munţii *Pădurea-Neagră*) culege o mulţime de ape din mijlocul Europei şi le aduce în Marea Neagră, unde se varsă şi *Nistrul*, graniţa noastră de acum 100 de ani.

Vistula şi *Elba* străbat şesul dela Miază-noapte şi se varsă una în Baltica, alta în Marea Nordului; dar multe din apele acestui şes nu se pot scurge uşor spre mare, ci rămân pe loc şi fac o mulţime de lacuri, printre care cele mai cunoscute sunt: *Ladoga* şi *Onega*.

www.digibuc.ro

STATELE.

Rusia.

Rusia e ţara cea mai întinsă din Europa; e cu mult mare decât ţara românească [1]).

Impărăţia rusească cuprinde mai tot şesul din Răsăritul Europei cu fluviile *Volga*, *Ural*, *Nistru*, *Vistula*, precum şi marile lacuri *Ladoga* şi *Onega*.

Locuitorii. — Cei mai mulţi dintre locuitorii Rusiei sunt de neam *slav*. Infăţişarea mai la toţi e cam ca a Lipovenilor dela noi, care sunt Ruşi alungaţi din ţara lor. De obiceiu, Ruşii poartă părul mare şi retezat la ceafă; barba mare şi cămăşi *roşii* care atârnă peste pantaloni.

Oraşul cel mai de seamă sau capitala, e azi *St.-Petersburg* unde stă *Ţarul*. (Aşă se cheamă împăratul rusesc).

Rus

Moscova, vestită pentru mulţimea bisericilor sale (cu turnuri în chip de ceapă) a fost capitala veche a Ruşilor; dar, acuma vre o 200 de ani, un ţar rusesc, văzând că negoţul pe apă e mai bănos, a dat poruncă să se zidească o nouă capitală lângă *Neva*, râul care scoate apele din Ladoga şi le trimite Balticei. Astfel s'a ridicat *St.-Petersburg*, clădit în bună parte pe taraşi în mijlocul smârcurilor. Ar fi zidit capitala lângă M.-Neagră, dar

1) **Hotarul.** — Rusia se întinde între *Marea Baltică*, *Oceanul Inghetat-arctic* (la miază-noapte); *Urali*, fl. *Ural* şi *Marea Caspică* (la răsărit); *Marea Neagră* (miază-zi) şi *Prut* (la apus). Numai dela Prut până la Baltica, hotarul nu e nici pe munţi, nici pe ape, ci merge pe uscat în chipul unei scoabe tăiate de râul *Vistula*. — In loc de a desemnă o figură geometrică, e bine ca să preţuiască elevii singuri pe *harta* Europei, cam de câte ori un stat e mai mare decât altul.

www.digibuc.ro

ţărmul acestei mări, pe vremea aceea, nu erá în stăpânirea Ruşilor.

După vre o sută de ani, Ruşii au isbutit să se apropie de Marea Neagră şi au zidit şi acì un oraş mare, *Odesa*. Ne-au răpit apoi şi Basarabia cu frumosul oraş *Kişinău*, iar spre Apus au luat o parte din vechea Polonie cu marele oraş *Warşovia*.

Vedere din Petersburg.

Negoţ. — Din ţara rusească vine la noi ceaiul ce se chiamă «rusesc». Nu doară că ar fi din ţara lor, ci creşte într'o ţară mai departe; dar de acolo, frunzele copăcelului de ceaiu nu vin bine pe mare, se strică, ci trebuesc aduse pe uscat, prin Rusia). Tot din Rusia ne vin *blănuri*, piele *tăbăcită* (iuft) şi *cai* frumoşi, care folosesc armatei (în deosebi la tunuri).

Dar viaţa în Rusia e grea. Pentru un lucru de nimica, stăpânirea te poate trimite tocmai lângă Oc. Ingheţat, unde trăesc urşii albi şi ninge şi vara. Mulţi Români din Basarabia au pierit prin acele ţări depărtate, înstrăinaţi de casa şi de legea lor apucată de strămoşi.

Austro-Ungaria.

Impărăţia aceasta, în ce priveşte întinderea, e în toată Europa a doua după Rusia. Ea e aşezată spre Apus de ţara noastră [1]) şi cuprinde o bună parte din

1) **Hotarul**, afară de cel românesc şi rusesc, e uşor de tras: din

www.digibuc.ro

EUROPA

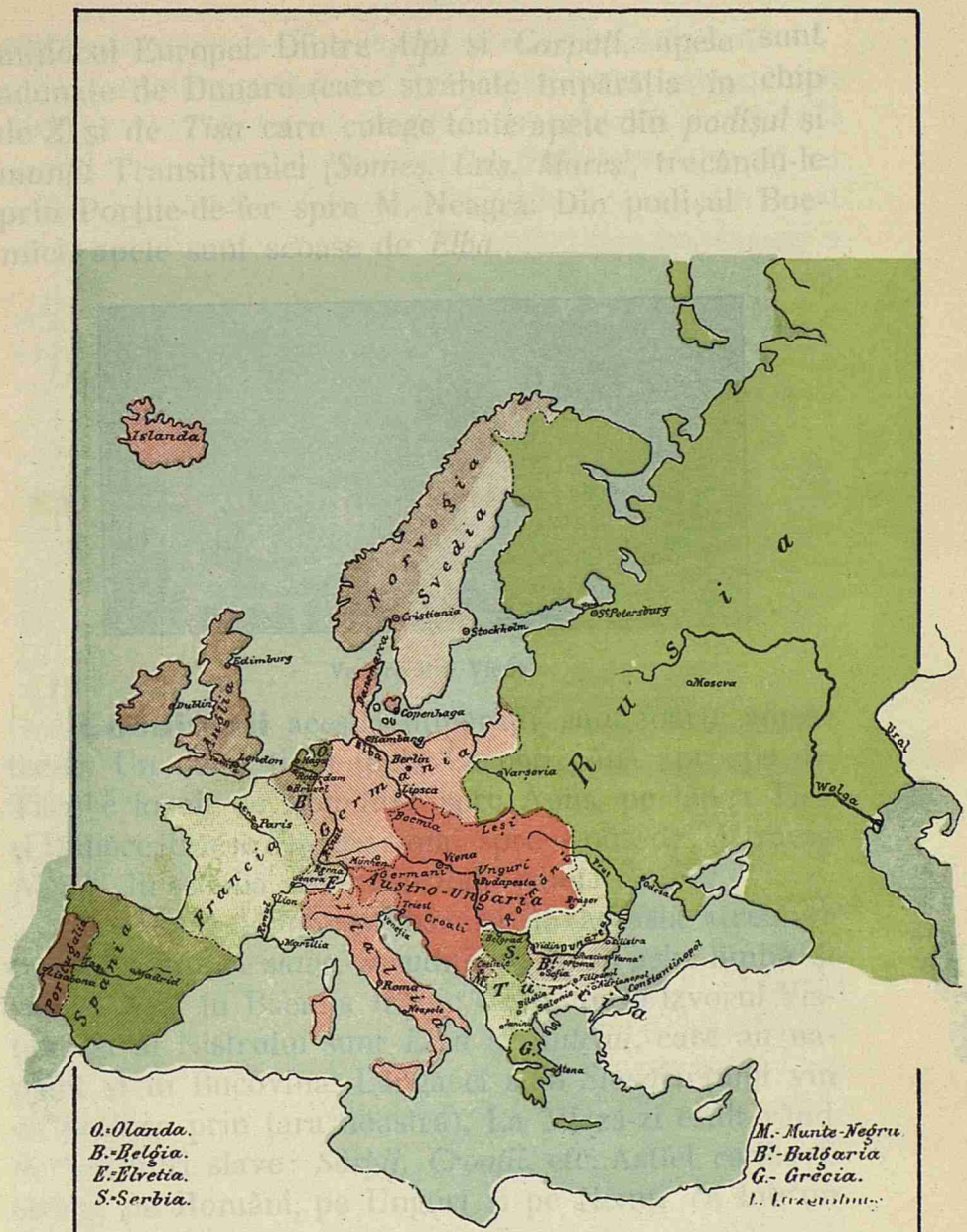

Lito. J. PAPPO Smârdan 4 Bucureşti

ACADEMIA
BIBLIOTECA
www.digibuc.ro

mijlocul Europei. Dintre *Alpi* şi *Carpaţi*, apele sunt adunate de Dunăre (care străbate împărăţia în chip de *Z*) şi de *Tisa* care culege toate apele din *podişul* şi *munţii* Transilvaniei (*Someş, Criş, Mureş*), trecându-le prin Porţile-de-fer spre M.-Neagră. Din podişul Boemiei, apele sunt scoase de *Elba*.

Vedere din Viena.

Locuitorii acestei împărăţii sunt foarte amestecaţi. Un mare ţinut (dela Carpaţi până aproape de Tisa) e locuit de *Români*; spre Apus, pe lângă Tisa şi Dunăre, trăesc *Ungurii*; mai spre Apus de ei trăesc *Nemţii*, în scoaba, care cuprinde Alpii.

La Miază-noapte şi Miază-zi de această «treime» trăesc neamuri *slave*, înrudite cu Ruşii prin limbă şi sânge. Aşa, în Boemia trăesc *Cehii;* pe la izvorul Vistulei şi al Nistrului sunt *Leşii* şi *Rutenii*, care au năpădit şi în Bucovina. Lângă ei stau *Slovacii* (unii vin cu grătare prin ţara noastră). La Miază-zi e alt rând de neamuri slave: *Sârbii, Croaţii*, etc. Astfel că Slavii strâng pe Români, pe Unguri şi pe Nemţi ca într'un cleşte.

---

graniţa rusească (cam dela isvorul Vistulei) însemnează o scoabă cu care înconjuri *podişul Boemiei;* de aceasta legi o altă scoabă cu care cuprinzi *Alpii* In miază-zi hotarul e *Adriatica* şi apoi o linie până în *Sava*, afluentul Dunărei.

www.digibuc.ro

Oraşul cel mai însemnat e *Viena*, pe malul Dunărei; odinioară erá aci capitala întregei împărăţii.— De câtevá zeci de ani, Ungurii au isbutit să împartă cu Nemţii stăpânirea asupra celorlalte neamuri şi au făcut din *Buda-Pesta* a doua capitală a ţărei. — *Triestul* e portul cel mai mare, — e oarecum poarta împărăţiei spre mare.

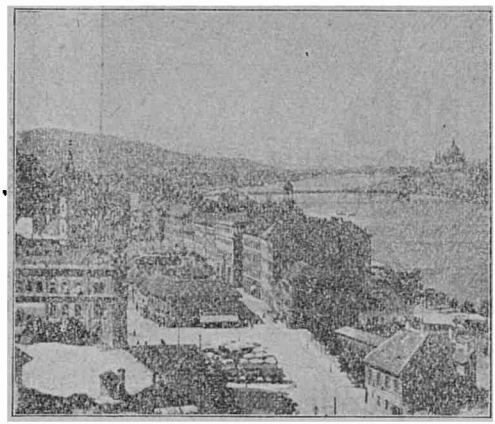

Vedere din Budapesta (Podul peste Dunăre)

După cum Rusia stăpâneşte pământul dintre Prut şi Nistru, deasemenea şi împărăţia de la Apus stăpâneşte: *Bucovina*, împreună cu ţinutul românesc dintre *Carpaţi* şi *şesul Tisei*. — Între toţi domnii noştri, singur *Mihai* a isbutit să lipească la un loc toate aceste ţări. Dacă stăpânirea lui ar fi ţinut mai mult, neamul nostru ar fi azi mai puternic de cât toate neamurile mărunte dimprejur.

Negoţ.—Din împărăţia vecină cumpărăm tot felul de mărunţişuri: *postav, arme, fierărie*... (Odinioară mărunţişurile acestea ne veneau în mare parte din Braşov, de unde şi numele de *braşovenie* păstrat până azi pentru unele mărfuri). Din şesul Tisei aducem *cai* pentru călăraşi. — In schimb, noi vindem într'acolo *grâu*, pe care morile din Buda-Pesta îl prefac în făină.

Serbia

Serbia, altă vecină a noastră, e un *regat* nici pe jumătate ca al nostru[1]). Pământul Serbiei e muntos

1) **Hotarul** începe din Dunăre (mai în sus de Vidin) şi merge spre izvorul Moravei, apoi se întoarce cam spre miază-noapte, până se întâlneşte cu al Austro-Ungariei.

www.digibuc.ro

şi se pleacă spre Miază-noapte, aşà că mai toate apele sale se varsă în Dunăre prin albia unui singur râu *Morava*.

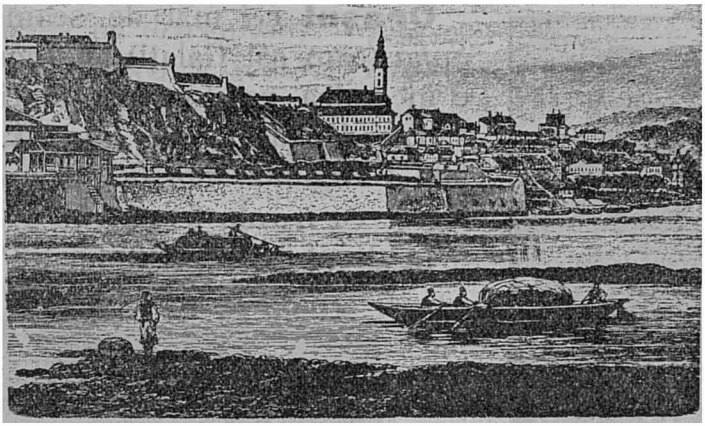

Belgrad (lângă Dunăre).

Sârbii sunt tot de neam slav. Sunt oameni gospodari, cresc mai ales mulţi *porci*. Oraşul lor cel mai de seamă e *Belgrad*, odinioară o cetate foarte tare pe malul Dunărei.

Negoţul nostru cu Serbia stă mai ales în *sarea*, pe care le-o trimetem cu vapoarele noastre în susul Dunărei. In Serbia sunt pe malul Dunărei o mulţime de *Români* aşezaţi acolo de sute de ani.

Bulgaria.

Bulgaria, vecina noastră din spre Miază-zi, e un regat mai mic (cam 3 sferturi din ţara noastră). Ea coprinde[1]) la mijloc lanţul munţilor *Balcani* care se pleacă la Miază-noapte spre Dunăre, iar la Miază-zi spre şesul unde curge *Mariţa*.

1) **Hotarul,** afară de cel românesc e uşor de urmărit; la răsărit e *M.-Neagră,* apoi cevà mai spre miază-zi de golful *Burgas,* linia hotarului ia în lung creştetele munţilor *Rodope* până dă în hotarul sârbesc.

www.digibuc.ro

Bulgarii sunt rude cu Ruşii (uneori au capul cam tătăresc, rotund, ochii mici şi obrazul osos); de felul lor sunt nătângi şi cruzi, dar sunt şi de laudă pentru hărnicia şi cumpătarea lor.

Bulgar.

Oraşul cel mai de seamă e *Sofia* (cam cât Galaţi). *Filipopoli* e în valea roditoare a Mariţei. *Varna*, lângă mare, şi *Rusciuk*, în faţa Giurgiului, sunt două porturi legate cu o cale ferată.

In dreptul gurei Oltului e *Plevna*, unde oştirea noastră a răsbit pe Turci; iar spre apus e *Vidinul*, luat de Români din mânele Turcilor, după căderea Plevnei. Şi în Bulgaria sunt o mulţime de Români în tot lungul Dunărei.

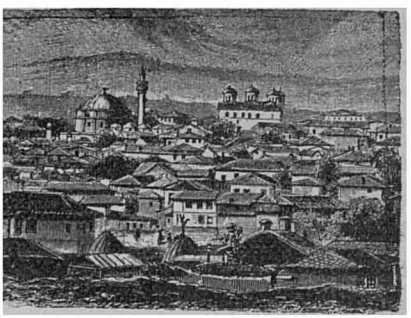

Sofia.

Muntenegru.

E o ţărişoară cevă mai mare decât un judeţ al nostru. (Şi încă un judeţ aşezat între munţi înalţi aproape ca Bucegii; de aceia pământul e sărac). Capitala regatului e la *Cetinie*. Muntenegrenii sunt fraţi cu Sârbii.

www.digibuc.ro

Turcia.

E o *împărăţie* aşezată spre Miază-zi şi e mai întinsă decât ţara noastră. Cam cât ar fi România toată şi Oltenia pe deasupra [1]).

Stăpânitorul Turcilor se cheamă *Sultan*. De curând, sultanul a început a cârmui după legi (are parlament), nu după placul lui ca până acum.

Tot pământul cuprins între hotarele Turciei e *muntos (Pindul, Rodope)*, afară de şesul de lângă Salonic, pe unde coboară spre mare *Vardarul*. Şi lângă Marea-Neagră e puţin şes, spre Răsărit de *Mariţa*.

Albanez

Locuitorii Turciei sunt foarte amestecaţi. Afara de *Turci* care sunt resfiraţi peste tot, mai sunt *Albanezi* în ţinutul din spre Adriatica; *Români* pe valea Vardarului, prin munţii Pindului şi mai prin toate oraşele; *Bulgari* în lungul graniţei bulgăreşti; *Sârbi* în spre Serbia şi *Greci* pe lângă ţărmul mării. Toţi se sfădesc şi vor să împartă ţara fiecare, după cum i-ar veni la socoteală.

Oraşul cel mai de seamă e *Constantinopole* care stăpâneşte strâmtoarea Bosforului. Toate corăbiile, care intră şi es din M.-Neagră, pot fi oprite uşor de tunurile turceşti. *Adrianopole* e un oraş foarte

1) **Hotarul,** afară de cel bulgăresc, sârbesc, austro ungar şi muntenegrean, îl capeţi ducând mai spre miază-zi o linie din fundul golfului *Salonic* peste *Pind* şi coborând-o pe râul *Arta* în golful cu numele la fel.

www.digibuc.ro

tare lângă graniţa bulgărească. *Salonicul* (plin mai mult de jumătate de Evrei) e un port de mare preţ pentru împărăţie *Bitolia*, la Răsărit de Pind, şi *Ianina*, la Apus de Pind, au, ca şi Salonicul, şcoli româneşti, spre a sprijini pe Aromâni contra Grecilor şi Bulgarilor care îi strâmtorează.

Negoţ. — Din Turcia ne vin primăvara cele dintâi legume şi poame, căci pe acolo se coc mai repede. Tot de acolo aducem *smochine* şi *stafide*.

Grecia.

Capătul de Miazăzi al peninsulei balcanice, împreună cu roiul de insule dimprejur, fac regatul *Greciei* (cam jumătate cât ţara noastră).

Pamântul e mai tot muntos şi sterp. Se cutremură mereu, pare că ar stă să se cufunde sub mare. *Locuitorii*, după cum se vede la Grecii veniţi în ţara noastră, sunt de obiceiu *oacheşi*, cam *uscăţivi* şi cu *nasul încovoiat*. Oraşul cel mai însemnat e *Atena*.

Negoţ. Din Grecia ne vine: *untdelemn*, *măsline*, *lămâi*, *stafide* iar Grecii cumpără dela noi grâne, căci ţara lor e săracă.

www.digibuc.ro

Italia.

Italia e un regat aproape de două ori mai mare decât al nostru[1]).

Pământul Italiei e mai tot muntos, ca şi al peninsulei balcanice, afară de valea largă a Padului unde se întinde un *şes* foarte neted.

Italian.

Locuitorii Italiei sunt de acelaş neam cu noi şi vorbesc o limbă soră cu a noastră. Noi zicem de pildă *an*, ei zic *anno;* noi zicem cap, mare, casă, munte; ei zic; *capo, mare, casa, monte.* Italienii cari vin ca meseriaşi pe la noi, la nevoe se pot înţelege destul de uşor cu Românii. Ei sunt oameni harnici, meşteri, dar iuţi la fire.

Oraşul cel mai de seamă e *Roma,* pe malurile Tibrului. Odată acest oraş a fost capitala celei mai mari împărăţii din lume.

Acolo s'a născut *Romul* şi *Remul*; de acolo a adus *Traian* o parte din locuitori

1) **Hotarul,** afară de cel austro-ungar, urmează şirul Alpilor până în Mediterana; din mare Italia stăpâneşte numai Sicilia şi Sardinia.

www.digibuc.ro

să stăpânească Dacia; acolo e şi până azi un stâlp mare de piatră, unde sunt săpate cu dalta luptele lui cu Dacii. *Neapole*, e un oraş foarte frumos, dar e aşe-

Vederea Veneţiei.

zat lângă vulcanul Vezuv care ameninţă să-l acopere cu lavă. (Pe alte oraşe mai vechi, care erau pe acolo le a şi acoperit). — *Veneţia* e un oraş zidit pe taraşi în mijlocul mării; în loc de strade e apă, iar oamenii merg de la o casă la alta cu luntrile.

Canal în Veneţia.

Negoţ. —Din Italia ne vin, ca şi din Grecia: *portocale, lămâi, untdelemn, măsline* şi *orez*. (Pe malurile Padului, prin bălţi, se seamănă orez, cum se seamănă pe la noi grâu).

Tot din Italia ne vin *vinuri* scumpe, iar noi le trimetem, ca şi Grecilor, *grâne* şi *vite*.

www.digibuc.ro

Elveţia.

E o ţară cam de 3 ori mai mică decât a noastră [1]). *Pământul* Elveţiei e mai tot muntos şi anume: are *munţii cei mai înalţi* din Europa. Pe vârfurile lor, zăpada nu se mai topeşte în veci, ci se adună dintr'o iarnă în alta, se întăreşte şi se face ghiaţă, care alu. necă apoi încet la vale, de câte ori prinde a se încălzi

Locuitorii sunt de 3 neamuri: spre Italia sunt *Italieni;* spre Austro-Ungaria sunt *Nemţi;* spre Apus sunt *Francezi.* Deşi vorbesc 3 limbi, ei trăesc în pace şi n'au nici împărat, nici rege, nici măcar prinţ, ci îşi aleg pe câţivă ani un *prezident* (cum ar fi un prefect mai mare). De aceea, Elveţia nu e nici împărăţie, nici regat, nici principat, ci se cheamă *republică.*

Oraşul cel mai însemnat e *Berna* (capitala) şi *Geneva,* lângă lacul prin care trece Ronul.

Negoţ. — Din Elveţia ne vin ceasornice (din Geneva), iar din munţii ei au venit şi pe la noi un soiu de vaci roşii, foarte bune de lapte.

Franţa.

Franţa, ca şi Elveţia, e tot republică. Ea e o ţară de vre-o 4 ori mai mare decât a noastră [2]).

Pământul Franţei pe lângă mare e un şes roditor, dar în mijloc e un *podiş cu munţi* aproape cât Ceahlăul.

---

1) Afară de hotarul italian (miază-zi) şi de cel austro-ungar (răsărit), graniţa Elveţiei urmează valea *Rinului* şi *Ronului,* până unde aceste râuri încep să se depărteze unul de altul. Acolo le uneşti printr'o linie.

2) Afară de hotarul italian şi elveţian (la Răsărit) mai duci o linie cam dela cotul Rinului până la Răsărit de strâmtoarea Calais (cale) şi o alta în lungul Pirineilor; astfel ai mărginit şi Franţa de vecinii săi

www.digibuc.ro

Locuitorii sunt, ca şi Italienii, înrudiţi cu noi, ca unii ce se trag tot din Romani. (Noi zicem *an*, ei zic an; noi zicem *mare*, ei zic *mer*, etc).

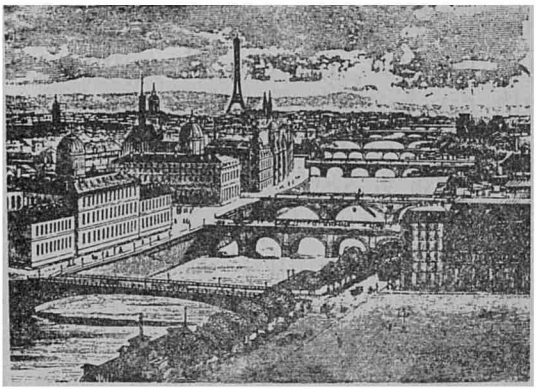

Parisul (pe malurile Senei).

Oraşul cel mai de seamă e Paris (aşezat pe malurile Senei).

Lyon e vestit pentru mătăsurile sale, iar *Marsilia* e un port mare, de unde ne vine *untdelemn, măsline* şi *săpun.*

Spania şi Portugalia.

Peninsula iberică, printr'o graniţă în chip de cârjă, e împărţită între două regate: *Portugalia* (cam 2 sferturi din ţara noastră) şi *Spania* (aproape de 5 ori mai mare decât România).

Pământul e un plaiu de două ori mai înalt decât al Transilvaniei şi de aceia, peste iarna, locuitorii suferă de frig — cum se întâmplă pe toţi munţii şi podişurile înalte. Numai pe margini, spre mare, e mai uşor de trăit.

Locuitorii. — Spaniolii şi Portughezii vorbesc limbi înrudite cu a noastră (de ex.: în loc de mare, râu, cap .. ei zic *mar, rio, cabo).* Spaniolii sunt oameni mândri şi curagioşi. La unele jocuri, ei se luptă cu tauri sălbateci.

Oraşul cel mai însemnat al Spaniei e *Madrid. Lisabona,* capitala Portugaliei, e un port frumos, ascuns în gura Tagului.

www.digibuc.ro

Negoţ.—La noi vin din aceste ţări: *portocale* şi *vinuri* scumpe (pentru bolnavi). — E aşă de cald în Spania, încât în pădurile de lângă Gibraltar sunt şi *maimuţe*, ceeace nu se pomeneşte nicăeri în Europa.

Belgia şi Olanda.

La gurile Rinului sunt două regate: *Belgia* şi *Olanda*, care nu fac împreună nici cât ţara noastră. Pământul lor e aproape întreg numai *şes*.

Belgia e ca o prelungire a Franţei. Belgienii vorbesc franţuzeşte, iar capitala, *Bruxel*, e un fel de mic Paris, unde se fac multe *dantele*.

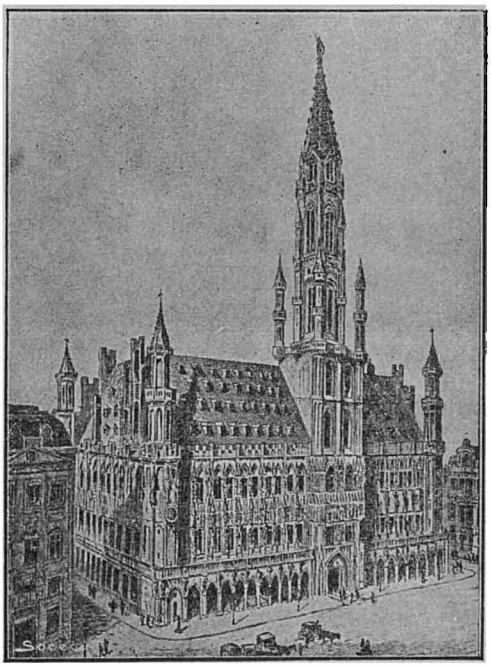

Primăria din Bruxel.

Olanda cuprinde chiar gurile Rinului. Ţărmul mărei se lasă acolo în jos, aşă că Olandezii au trebuit să facă zăgazuri (diguri), ca să nu dea apa mării peste ei. Capitala e la *Haga*.

Olandezii sunt *corăbieri* meşteri, dar cresc şi vite frumoase. Din Olanda ne vin *caşcavalurile* cele roşii în chip de ghiulea. Noi le trimitem grâne. Corăbiile noastre pleacă dela *Constanţa* şi se opresc tocmai la *Rotterdam*.

www.digibuc.ro

Germania.

Ţinutul, care a mai rămas la mijlocul Europei, e al împărăţiei germane. Dela *Alpi*, *Carpaţi* şi cetăţuia *podişului boemian*, pământul se pleacă uşor până în *M.-Nordului* şi în *M.-Baltică*. Şi, cum se pleacă pământul, aşà curg râurile: *Rinul*, *Elba*, *Vistula* şi altele mai mărunte.

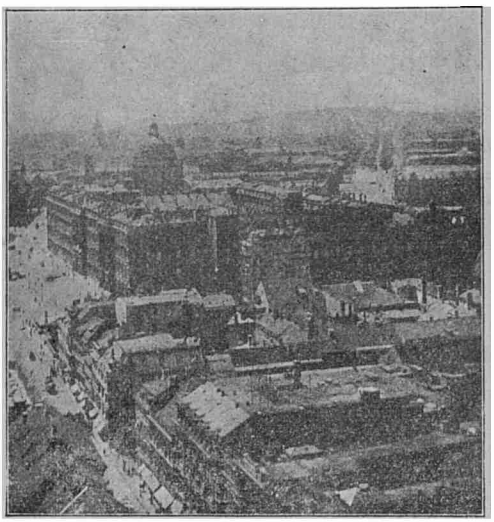

Berlin.

Locuitorii. Germanii sunt la fel cu cei din Bucovina, din Transilvania (Saşi) şi din Dobrogea, pe care îi cunoaştem şi noi ca oameni foarte gospodari şi de treabă.

Oraşul de căpetenie e *Berlin*. Pe când Suceava noastră erà mare şi tare, Berlinul erà un sat de pescari; azi a ajuns unul din oraşele cele mai mari ale Europei. *Hamburg*, la gura Elbei, e portul cel mai mare al Imperiului. Mii de vapoare intră şi ies aducând toate mărfurile lumei. (De acolo me-

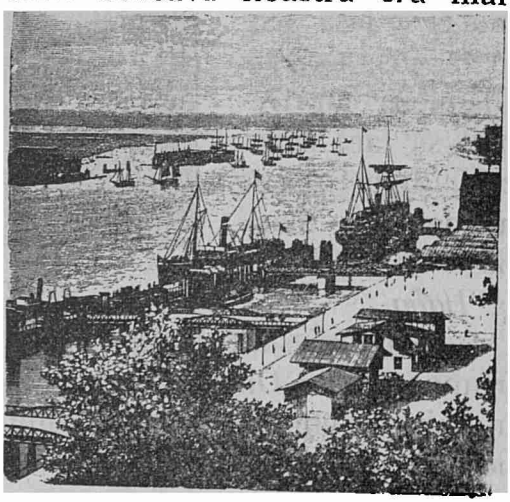

Hamburg (lângă Elba).

www.digibuc.ro

najeriile cumpără: *lei, şerpi, elefanţi...* şi alte sălbătăciuni rari). Alt oraş mare e *Lipsca*, vestit pentru târgurile (bâlciu) sale, de unde, înainte vreme, pe când nu erau trenuri, se aduceau mărfuri şi în ţara noastră. (De acolo a şi rămas numele de *lipscănie*). In sfârşit, aproape de Alpi e *München*, oraş cunoscut între altele şi prin *berăriile* sale, vestite în toate ţările dimprejur.

O piaţă din Nürenberg.

Tot în Germania, nu departe de isvorul Dunărei, e castelul *Hohenzollern*, de unde a venit familia noastră regală.

Danemarca.

Peninsula care stă lipită la Miază-noapte de Germania, cuprinde un mic regat al Danemarcei (nici cât o treime din ţara noastră).

Pământul întreg e *şes.* — *Danezii*, ca şi Olandezii, sunt rude cu Germanii. Şi ca plugari, şi ca crescători de vite, ei sunt vrednici de luat pildă. Ţara lor pare că e o grădină. Din Danemarca se trimete *unt, lapte* şi *ouă* în toate ţările dimprejur. (Satul întreg adună oule şi laptele la un loc, pentru a le vinde aiurea mai cu preţ).

Oraşul mai însemnat e *Copenhaga*, numită şi «Constantinopolul Nordului». Inainte de tăierea cana-

www.digibuc.ro

lului dela rădăcina peninsulei, toate corăbiile, care intrau sau eşau din Baltica, treceau sub tunurile daneze, după cum corăbiile ce es din M.-Neagră trec sub tunurile turceşti.

Suedia şi Norvegia.

Peninsula scandinavică e împărţită între două ţări, ca şi cea iberică. Amândouá la un loc, ţările acestea: Suedia şi Norvegia au un pământ cam de 6 ori mai întins decât al ţărei noastre, dar locuitorii sunt numai cât în România, căci ţara lor e muntoasă şi cam stearpă.

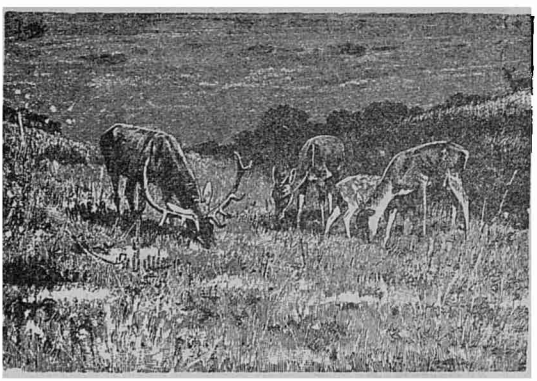

Reni în Norvegia.

Capitala Suediei e la *Stockholm*, iar a Norvegiei la *Cristiania*; amândouă ţările aveau până în anii trecuţi un singur rege, care stá la Stockholm; de curând Norvegienii şi-au ales un rege deosebit.

Spre capul de Miază-noapte al Scandinaviei e aşá de frig, încât semănăturile nu mai cresc. Oamenii trăesc cu ajutorul *renilor*, un fel de cerbi blânzi, care trag la ham, dau lapte şi îmbrăcăminte. Fără reni, omul ar pieri de foame. Ţara are însă multe păduri din care se face între altele şi *hârtia cea galbenă* şi *groasă*, cu care se învelesc mărfurile (căpăţâni de zahăr, etc...).

Suedezii şi **Norvegienii** fac împreună cu Danezii, Olandezii şi Germanii *familia germanică*; după cum şi noi cu Italienii, Francezii, Spaniolii şi Portu-

www.digibuc.ro

ghezii facem *familia romanică*. - In timpurile din urmă, neamurile din familia germană au îngrijit mult de şcoli: rar om, care să nu ştie a ceti şi scrie. In Norvegia bunioară, prin munţi, unde casele sunt resfirate, se află învăţători, care se duc din casă în casă.

Britania Mare.

Irlanda (o insulă foarte crestată) împreună cu *Anglia* şi *Scoţia* (altă insulă cu o mulţime de golfuri) fac la un loc regatul *Britaniei* (cam de 2 ori mai mare decât România).

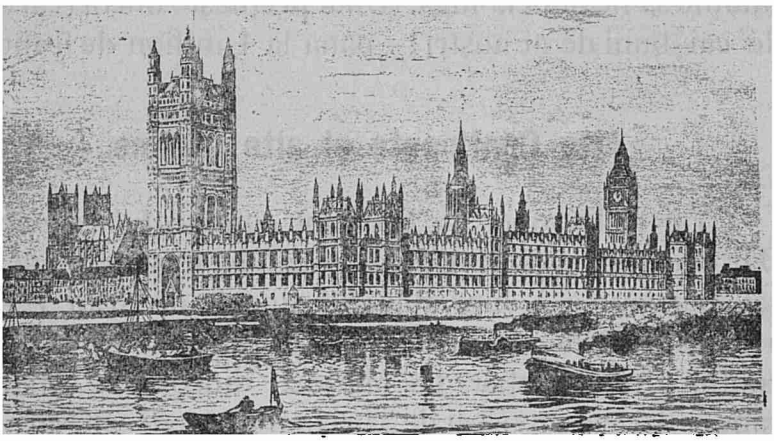

Londra.

Pământul e spre Miazănoapte muntos; pe lângă mare e mai peste tot crestat.

Locuitorii. — *Englezii* şi *Scoţienii* sunt aproape acelaşi neam şi se înrudesc cu toate celelalte neamuri din familia germanică. *Irlandezii* sunt un neam deosebit; ei sunt urmaşii locuitorilor celor mai vechi din acest arhipelag, peste care neamul germanic a căzut ca un venetic. De aceea şi până azi sunt în vrăjmăşie cu Englezii şi Scoţienii.

www.digibuc.ro

Capitala e la *Londra*, oraşul cel mai mare al lumei. (Câţi locuitori sunt în România, aproape toţi ar încăpeà numai în Londra). Mii şi mii de corăbii intră în acest port, cum intră râurile într'o mare.

Dublin e capitala Irlandei, iar *Edimburg* e a Scoţiei.

Negoţ. — Nici o ţară din Europa nu face mai multă negustorie decât Anglia. De acolo vine şi la noi o mulţime de *ferărie* şi în deosebi *maşini*. Fabricele în Anglia se ţin lanţ. In unele districte, cerul e negru de fum ; zidurile şi drumurile sunt negre, iar apele sunt murdare ca cerneala. Dar Englezii mai sunt si buni crescători de vite. De acolo ne vin *cai* iuţi, aleşi anume să fie buni la fugă. (Unul preţueşte uneori cât sute de cai buni de ai noştri ;—până la 1 milion de franci !)

Alte Continente şi alte Oceane.

Ţările Europei fac la un loc *continentul european*. Dar mai sunt şi alte bucăţi de uscat, ba încă mai mari de cât Europa : aşà, spre Răsărit, dincolo de Urali, e *Asia* a cărei întindere e de patru ori mai mare decât a continentului nostru. La Miazăzi, dincolo de Mediterana, e *Africa*, un uscat de 3 ori mai mare decât Europa ; iar alături de Asia e *Australia*, cevà mai mică decât Europa. Toate aceste patru uscaturi sau continente sunt însă *apropiate*.

Cevà mai la o parte e un alt continent lung şi curmat la mijloc. Acela se cheamà *America* şi e aproape cât Asia de mare.

In total sunt aşà dar 5 continente sau uscaturi mari, iar împrejurul lor stau apele oceanelor cu *mii de insule*, unele mai mici, altele mai întinse.

In *Oc. Atlantic* sunt puţine ; în *Oc. Pacific* care desparte America de Asia şi de Australia sunt o spuză

www.digibuc.ro

de insule. In *Oc. Indian* care desparte Africa de Australia şi de Asia sunt iarăşi puţine. In *Oc. Inghetat-Arctic* şi în *Oc. Inghetat-Antarctic*, apa e plină de sloiuri, aşă că nu se ştie bine, cât e apă şi cât e uscat.

In totul însă, dacă cineva s'ar puteà înălţà în văzduh şi ar privi pe rând toate mările şi continentele ar vedeà că pe faţa pământului este *mai multă apă decât uscat.*

www.digibuc.ro

ASIA.

1. **Hotarele.** La Miază-noapte e acelaş *Oc. Inghețat* care încinge şi o parte a Europei. La Răsărit e marele *Oc. Pacific* (adică «paşnic»), căci călătorul, care l'a trecut întâiaş dată, n'a suferit deloc de furtuni; la Miază-zi se află *Oc. Indian*, iar spre Apus, Asia se în tinde până în *Mediterana, M.-Neagră, Caucas, M.-Caspică* şi munţii *Urali*, din care izvorăşte fluviul *Ural*.

Turc din Asia.

2. **Tărmurile** Asiei sunt mai tot aşă de crestate, ca şi ale Europei. Spre Apus, ea întinde o peninsulă, *Asia mică*, ca şi cum ar fi un pod spre Europa. Spre Miază-zi, are alte 3 peninsule mari: *Arabia*, despărţită de Africa printr'o mare lungă şi îngustă, care se cheamă *M.-Roşie*, căci pe lângă mal sunt multe vietăţi mici ce înroşesc apa. *India* e ca o pană înfiptă în Oceanul Indian căruia i-a dat numele. *Indochina* e o peninsulă subţiată spre Miază-zi ca un deget.

Dacă ai ocolit aceste 4 mari peninsule şi intri în Oc. Pacific, vezi că pe acolo ţărmul Asiei e şi mai crestat. Insulele se ţin lanţ, ca mărgelele înşirate pe aţă. Numai spre Miază-noapte, în Oc. Inghețat, ţărmul asiatic e cevă mai neted; dar pe acolo, *de când e*

www.digibuc.ro

lumea n'a trecut decât o singură corabie, căci oceanul e veşnic îngheţat până aproape de ţărm.

3. **Înfăţişarea pământului.** — Cine ar privi Asia de sus, ar vedeà pe margini *şesuri* întinse (mai ales spre Nord), iar la mijloc un *podiş* înalt al *Tibetului* (de 10 ori mai înalt decât al Transilvaniei), sprijinit pe un munte uriaş, *Himalaia* (unde se găseşte vârful cel mai înalt din lume, *Everest*, de vre-o 5 ori mai ridicat decât piscurile Făgăraşului).

4. **Apele.** Din zidul Himalaiei, veşnic acoperit de zăpadă (ca şi Alpii), coboară fluviul *Indul* şi *Gangele* care sfârşeşte cu o deltă mult mai mare decât a Dunărei. Tot spre Miază-zi coboară şi *Eufratul* care izvorăşte din apropierea muntelui *Ararat*.

Spre Oc. Pacific se îndreaptă *Fluviul Galben* (Hoang-ho), numit astfel, fiindcă e plin de nomol. E aşà de tulbure, încât tulbură şi marea, dându-i numele de *Marea Galbenă*.

5. **Locuitorii** Asiei sunt de mai multe neamuri: Spre Apus trăesc oameni la fel cu noi. Unii sunt mai albi, alţii sunt mai *oacheşi*, dar gura, părul, fruntea, ochii... sunt ca ai noştri. Aceasta se zice rasa de lângă *Mediterana*. Spre Răsărit, trăieşte un soiu de oameni cu *pielea galbenă*, cu *ochii* mai *mici* (ca la Tătari), cu *nasul turtit*, *părul* foarte *negru* (şi gros aproape ca cel din coada calului). Cei mai mulţi împletesc părul pe spate ca femeile. Aceasta se cheamă rasa *mongolă*.

Mongol.

Cum trăesc locuitorii Asiei? Spre Răsărit e mult *ceaiu* şi *orez*. Pe acolo, boul trage la jug, dar nimeni nu-l taie pentru carne. Cu o fiertură de orez

www.digibuc.ro

şi cu un pahar de ceaiu, omul e îndestulat. Tot de

Arborele de pânze.

Trestie de zahăr.

acolo, din Răsărit, ne-a venit *dudul* şi *viermele de mătase.*

Mai înainte vreme, în Europa, cămăşile se făceau numai de cânepă şi de in; abiă mai târziu, un călător a adus într'un băţ sămânţa de viermi de mătase din Asia, şi de atunci a început a se întinde obiceiul pânzeturilor de mătase.

Chinezi (bând ceaiu).

Spre Răsărit şi Miază-zi se mai samănă mult *mac.* Din el se face un fel de otravă *(opium)* care pe acolo ţine locul rachiului dela noi.

Tot din Asia a venit pe la noi: *pepenii, persicile, via, cireşii... Calul* şi *cămila* sunt pe acolo şi acum sălbatice. *Bivolul* ne-a venit din mlaştinele calde ale Indiei, unde e şi patria fiorosului *tigru* şi a înţeleptului *elefant.*

www.digibuc.ro

Dar, pe cât e de îmbelşugată Asia spre Miază-zi

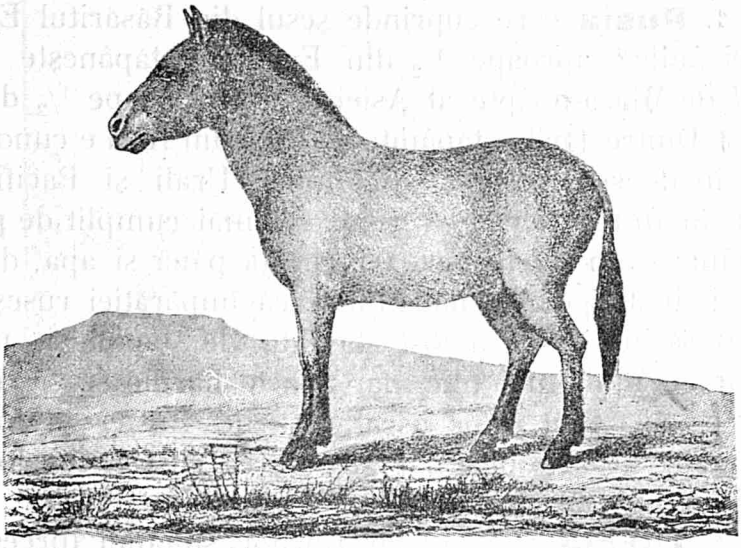

Cal sălbatec.

şi Răsărit, pe atâta e de săracă la Miază-noapte. Pe acolo, zăpada abiă se topeşte peste vară. *Urşii* sunt

Vânătoare de tigri.

albi, iar omul ar pieri, dacă n'ar aveà ajutorul blândului *ren*.

www.digibuc.ro

Statele Asiei.

1. **Rusia** care cuprinde şesul din Răsăritul Europei (adică aproape $^1/_2$ din Europa) stăpâneşte şi *şesul* de Miază-noapte al Asiei (iarăşi aproape $^1/_2$ din Asia). Dintre ţările stăpânite de Ruşi din Asia e cunoscută în deosebi *Siberia*, ţara dintre Urali şi Pacific, unde în timpul iernei e frigul cel mai cumplit de pe pământ; — în unele locuri îngheaţă până şi apa din puţuri. In anii din urmă, întinderea împărăţiei ruseşti din Răsăritul Asiei a fost stavilită de Japonezi, un popor cu mult mai mic, dar foarte harnic şi viteaz. Atât pe apă, cât şi pe uscat, oştirile Rusiei au fost sfărâmate de Japonezi, iar stăpânirea rusească a fost împinsă îndărăt de lângă Oc. Pacific.

2. **Turcia**. Ca şi ţarul Ruşilor, sultanul turcesc stăpâneşte o bună parte din Asia: până la Eufrat şi până la colţul de Miază-zi al Arabiei, de unde vine *cafeaua* cea mai scumpă din lume. In acest ţinut e

Meca.

cuprins şi *Ierusalimul*, unde e mormântul Domnului, *Smirna*, de unde ne vin smochine şi *Meca*, unde se închină Mahometanii.

3. **Persia**. — Intre pământul stăpânit de ţarul rusesc şi cel stăpânit de sultanul turcesc e ţara Per-

www.digibuc.ro

ASIA

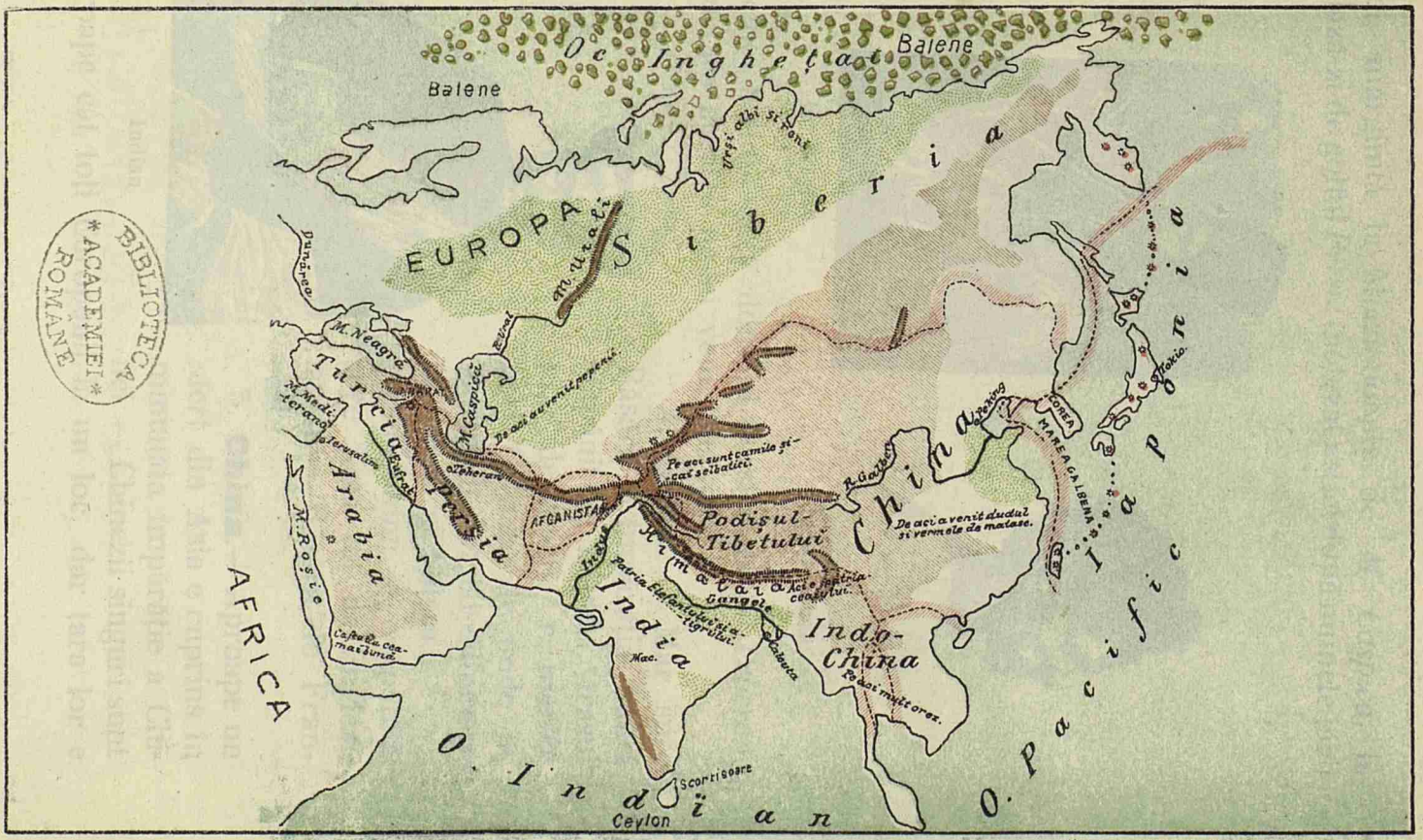

BIBLIOTECA * ACADEMIEI * ROMÂNE

Lito. J. PAPPO Smârdan 4. București

www.digibuc.ro

siei, mărginită la Miază-noapte de *M. Caspică*, la Miază-zi de golful *Persic* (botezat astfel după numele ţării

Un persian.

Locuitor din India
(patria ţiganilor)

vecine). Şahul (adecă domnul Persiei) stă la *Teheran*. Din ţara aceasta ne-au venit piersicile.

Indian.

4. **India.** — Mai spre Răsărit e împărăţia Indiei stăpânită de Englezi. Oraşul mai de seamă e marele port *Calcuta*, de unde ne vine mult *orez*, iar odinioară ne veneà şi holera.

Indochina e stăpânită spre Apus tot de Englezi, iar spre Răsărit de Francezi.

5. **China.**— Aproape un sfert din Asia e cuprins în minunata împărăţie a Chinei. — Chinezii singuri sunt aproape cât toţi Europenii la un loc, dar ţara lor e

www.digibuc.ro

slabă, căci multă vreme n'au voit să învețe nimic dela alții. Nu lásau pe nici un străin să intre în țara lor, ba chiar făcură un zid uriaș spre Miază-noapte, ca să o despartă de vecini. Europenii au venit însă pe corăbii, au bătut pe Chinezi acuma câțivă ani și au făcut drumuri de fier, care răspund la *Peking*, capitala Chinei. In curând se vor deșteptă și Chinezii.

Arătură pentru orez în China.

6. **Japonia.**—Singura țară cu oameni de neam galben, care nu s'au în-

Zidul chinezesc.

Chinez.

căpățânat, ci a învățat de la Europeni meșteșugurile lor e, Japonia. Ea se întinde peste 3 lanțuri de insule (pare că ar fi niște ghirlande atârnate de țărmul Asiei). Capitala e la *Tokio*. Până acuma 50 de ani, nici Japonezii nu primeau pe Europeni în țara lor. De atunci însă au lucrat cu mare sârguință, iar acuma au mi-

www.digibuc.ro

nunat lumea în răsboiul cu Rusia, în urma căruia a pus stăpânire pe penin sula *Corea* şi pe jumătate din insula cea lungă din spre Miază-noapte.

Trăsură în Japonia.

Din hartă se vede că, afară de China şi de Japonia, mai tot pământul Asiei a fost împărţit de Europeni, ca şi cum ar fi fost o moşie fără stăpân.

www.digibuc.ro

AFRICA.

1. **Hotarele.** — La Apus e învăluită tot de *Oc. Atlantic* ca şi Europa; la Răsărit e *Oc. Indian.* Odată, spre Răsărit, Africa erà legată cu Asia, dar pământul a crăpat şi s'a născut astfel *M.-Roşie* care seamănă cu un şanţ uriaş între Africa şi Arabia. Rămăsese numai un istm subţire, care a fost tăiat de curând prin canalul dela *Suez.*

Spre Miază-noapte e mărginită de marea bine închisă a *Mediteranei.* La *Gibraltar,* ţărmurile sunt aşà de aproape, încât din Europa zăreşti albind casele de pe ţărmul african.

2. **Tărmurile.** — Africa nu e crestată ca Europa şi Asia. Numai spre Răsărit are un fel de peninsulă, — pare că ar fi un *nas de rinocer.* Nici insule n'are multe. *Madagaskar* e cea mai mare.

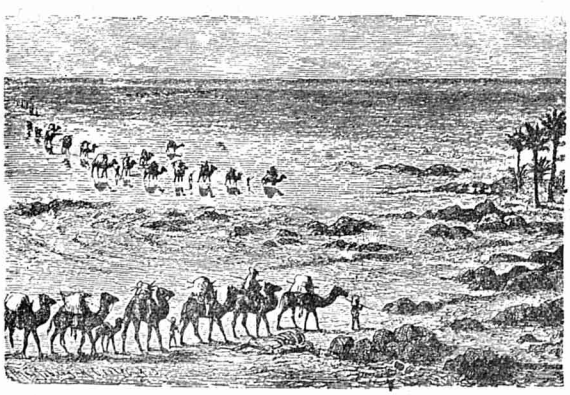

Caravană.

3. **Infăţişarea pământului.** — Pe ţărmul de Miază-noapte sunt munţii *Atlas* (un fel de prelungire a Apeninilor peste mare), iar încolo, mai tot conti-

www.digibuc.ro

AFRICA

BIBLIOTECA ACADEMIEI ROMÂNE

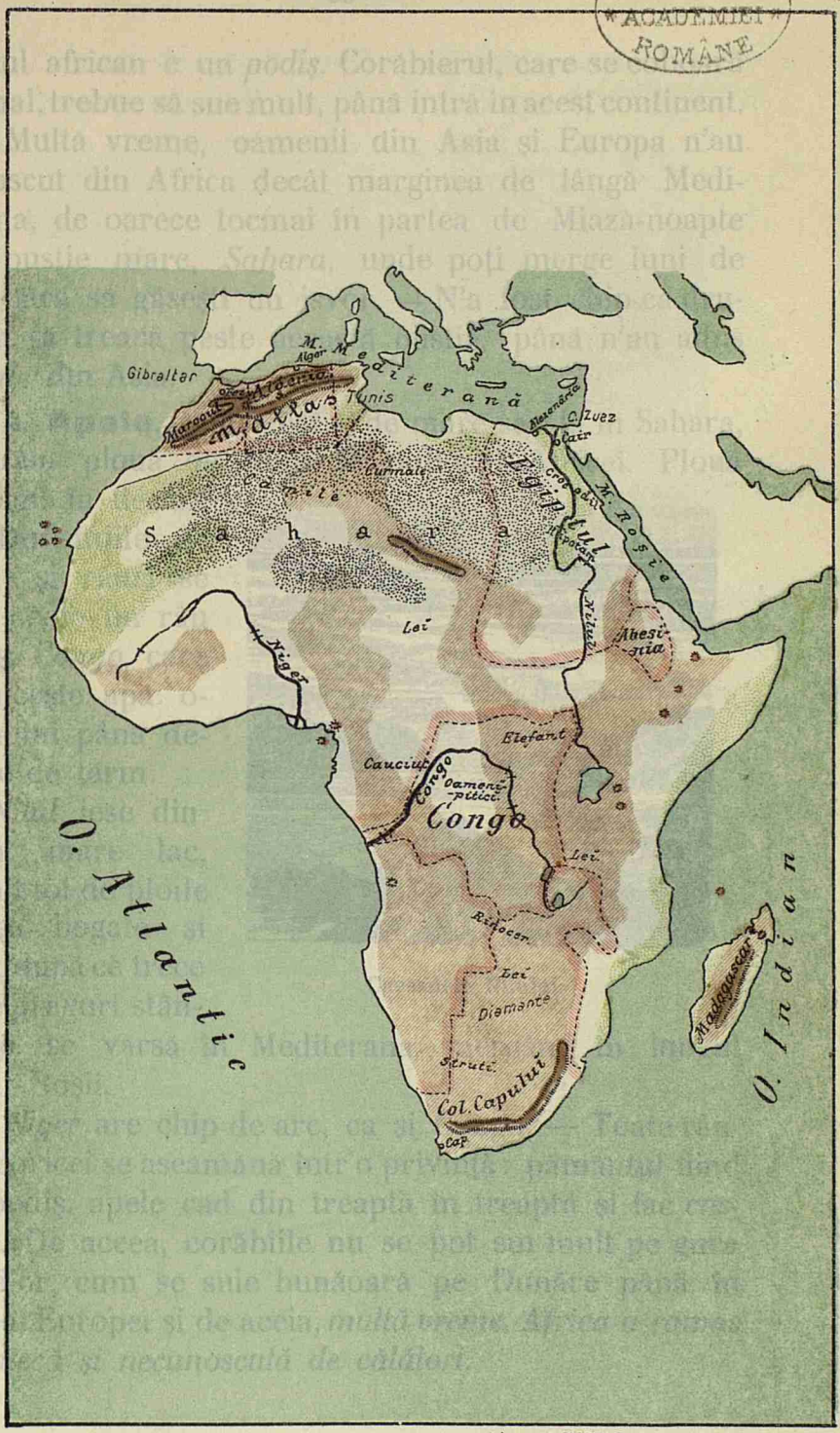

Lito. J. PAPPO Smârdan 4 București

www.digibuc.ro

nentul african e un *podiş*. Corăbierul, care se coboară pe mal, trebue să sue mult, până intră în acest continent.

Multă vreme, oamenii din Asia şi Europa n'au cunoscut din Africa decât marginea de lângă Mediterana, de oarece tocmai în partea de Miază-noapte e o pustie mare, *Sahara,* unde poţi merge luni de zile, fără să găseşti un isvor. — N'a fost chip ca drumeţii să treacă peste această pustie, până n'au adus *cămile* din Asia.

4. Apele. — Pe cât e de mare seceta în Sahara, pe atâta plouă de mult la mijlocul Africei. Plouă aproape în fiecare zi. Din miile de pârae şi râuri se face acolo un râu uriaş, *Congo,* care îndulceşte apa oceanului până departe de ţărm.

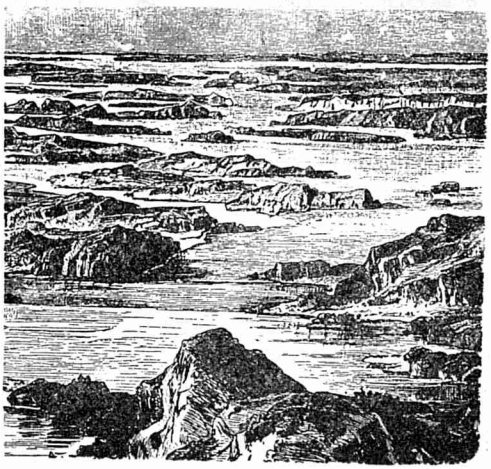

Cascadele Nilului.

Nilul iese dintr'un mare lac, hrănit tot de ploile acelea bogate şi apoi, după ce trece nişte praguri stâncoase, se varsă în Mediterana, mergând în lungul Mării Roşii.

Niger are chip de arc, ca şi Congo. — Toate râurile Africei se aseamănă într'o privinţă: pământul fiind un podiş, apele cad din treaptă în treaptă şi fac *cascade.* De aceea, corăbiile nu se pot sui mult pe gura râurilor, cum se suie bunăoară pe Dunăre până în inima Europei şi de aceia, *multă vreme, Africa a rămas sălbatecă şi necunoscută de călători.*

www.digibuc.ro

5. **Locuitorii.** — Ca şi Asia, Africa are un soiu deosebit de oameni. Pe *Negri*. Pielea e *neagră* ca cărbunele; *părul creţ* ca la miel, iar *buzele* foarte *groase*. Unii sunt înalţi, alţii sunt *pitici* (abia ca copiii de 10—12 ani) şi trăesc în colibi mici, ascunse în frunzişul copacilor. — Oamenii galbeni ai Asiei au ajuns ca deşteptăciune pe cei albi; cei de rasa *neagră*, din contra au rămas până azi sălbateci. Unii din ei *mănâncă, întocmai ca şi fiarele, carne de om.*

Negru.

Ce bogăţii are Africa? In pustie cresc *curmali*, nişte pomi care rabdă la secetă, numai să aibă cevă apă la rădăcină. Dacă plouă, le merge rău. Tot pe acolo e binecuvântata *cămilă*, care ţine loc de cal (călărie), de vacă (lapte, carne), şi de oae (lână). Nici cămilei nu-i place ploaea.

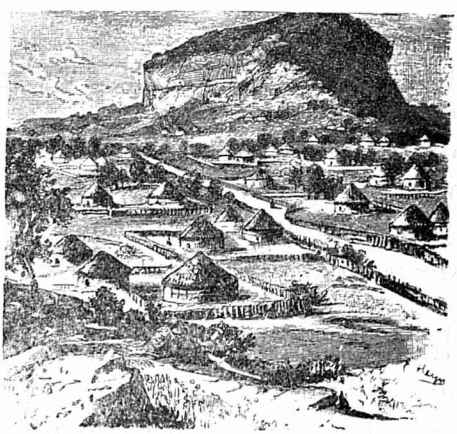

Colibe în Africa.

In mijloc, unde plouă mult, sunt *păduri uriaşe*, în care rătăcesc: *elefantul* (un soiu, care nu se poate îmblânzi ca cel din Asia, ci e vânat pentru colţii lui), *rinocerul*, *hipopotamul* şi *crocodilul*, o şopârlă groaznică, trăind în apă ca şi hipopotamul şi putând în-

www.digibuc.ro

ghiţi un om din două-trei îmbucături, — cum ar înghiţi un vierme. În sfârşit, pe la marginea pădurei

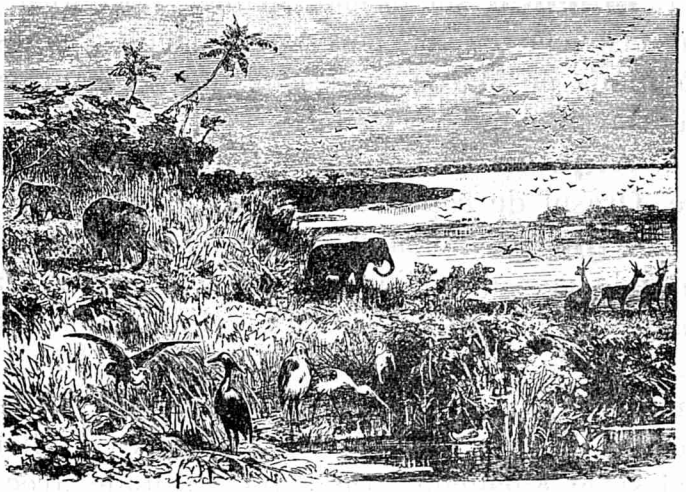

Un lac în Africa.

din mijloc, trăiesc *girafe*, *zebre*, *lei* şi *struţi*, un fel de pasări care nu sboară, dar fug mai iute decât calul.

Curmal.

Călăreţ pe cămilă.

Din Africa ne-a venit un singur dobitoc mai de seamă *măgarul*.

www.digibuc.ro

STATELE

1. **Maroco** stă în faţa Spaniei. Locuitorii se ţin de aceiaşi lege ca şi Turcii. Europenii râvnesc să pună mâna pe Maroc. — Oraşul mai de seamă e *Fez*, unde stă sultanul acesteiţări.

2. **Algeria** e supusă Franţei, stăpâna ei de peste mare. Oraşul de căpetenie e *Alger*.

3. **Egiptul,** stăpânit de Englezi, e o ţară, care se întinde pe valea Nilului. Nu plouă cu anii, iar semănături se fac numai pe mal, cât ajunge revărsarea apei, când se umflă Nilul. — Capitala e la *Cair*. Portul cel mai însemnat e *Alexandria* (întemeiat de Alexandru Macedon, despre care povestea spune, că s'a bătut cu Piticii şi cu Furnicile). De când corăbiile trec spre Asia prin canalul dela Suez, Alexandria înfloreşte mereu.

4. **Abisinia** e o ţară aşezată pe un podiş foarte înalt (e ca o cetate uriaşă la poarta M. Roşii). *Negusul* (= împăratul) Abisiniei e liber.

5. **Congo,** în mijlocul Africei, e un stat liber, care are drept rege pe regele Belgiei. Afară de Congo, Abisinia şi Maroc, toată Africa e în mânele Europenilor, care au luat în stăpânire până şi nisipurile pustiei. Cei cari au luat partea cea mai bună sunt Englezii. **Colonia Capului,** adica colţul de Miază-zi, e

Hotentoţi.

www.digibuc.ro

în mânele lor, iar acuma fac un drum de fier, ca să lege *Capul* cu *Egiptul* şi să pună astfel stăpânire peste mijlocul continentului.

De altfel, Africa n'are acelaş preţ ca Asia: *pământul* e mai sterp, *oamenii* sunt mai sălbateci, iar *râurile* sunt rele pentru plutirea corăbiilor, — mărfurile sunt duse de obiceiu cu *hamali*.

www.digibuc.ro

Australia şi Oceania.

1. **Hotarele**. — Australia, continentul cel mai mic, e împrejurată de apele *Oc. Pacific* la Răsărit, şi de ale *Oc. Indian* la Apus, iar la Miază-zi priveşte spre *Oc. Inghețat-antarctic.*

2. **Ţărmurile** sale şi întreaga făptură a continentului are oarecare asemănare cu Africa: mai toată e un *podiş*, cu puţine crestături pe margine şi are un *munte* pe ţărmul dela Răsărit; la mijloc e o mare pustie în felul Saharei.

3. **Locuitorii** vechi ai continentului erau la fel cu *Negrii* din Africa, dar mai sălbateci. Africanii aveau arcuri; Australienii n'aveau n i c i atâta.

Mărăciniş în şesurile Australiei.

Sărăcia continentului.— Pe când Europa Asia şi Africa se ţin strâns una de alta şi au putut să-şi împrumute plantele şi animalele de folos, Au stralia, fiind mai la o parte, a rămas mai oropsită. E drept că e o punte de insule între Asia şi Australia. Dela strâmtoarea *Malaca* se întinde lunga insulă *Sumatra*, apoi vine la rând *Iava* şi un şir întreg de insule. Elefantul, coborît din Asia, a ajuns până în Sumatra, mai departe n'a

www.digibuc.ro

AUSTRALIA

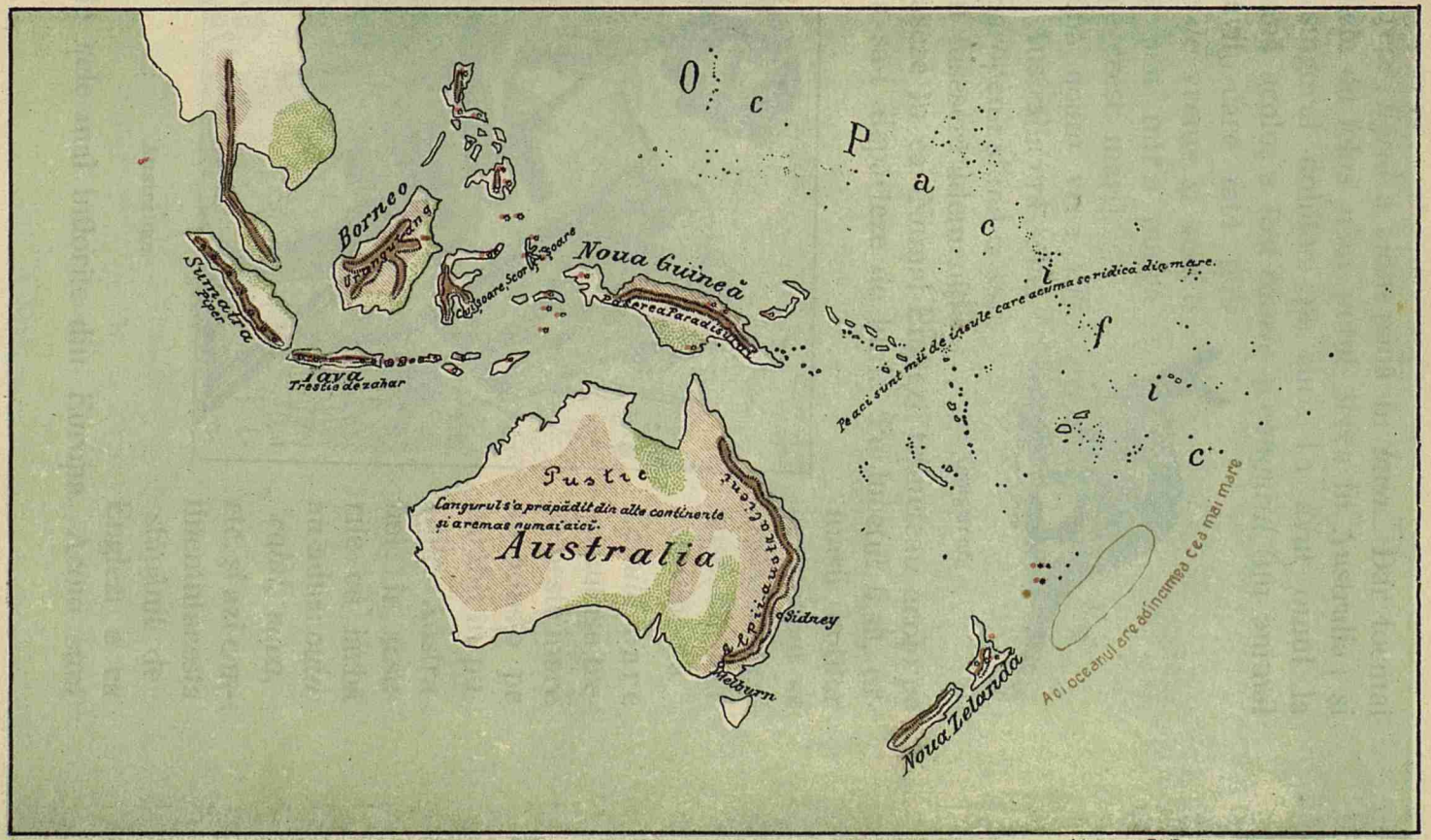

BIBL. ACADEMIEI ROMÂNE

Liro. J. PAPPO Smârdan 4. București

www.digibuc.ro

putut trece; *tigrul* a ajuns până în *Iava*... Dar tocmai animalele de folos n'au putut trece în Australia; şi astfel singurul dobitoc, pe care l'a avut omul la îndemână acolo, a fost *cânele* şi *cangurul* (un animal neisprăvit, care fată puii înainte de vreme şi apoi îi ţine la sân într'o pungă, până ce cresc mari).

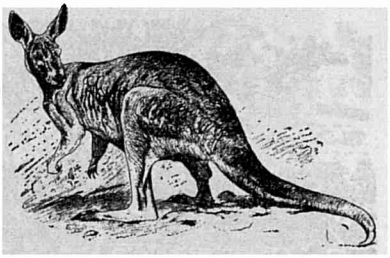

Cangurul.

Până acum vreo 100 de ani, Australia erà sălbatecă. Europenii ştiind-o săracă nu fuseseră ademeniţi să se aşeze în ea. Numai Englezii trimeteau acolo pe hoţi, ca să-i depărteze de lume. Pe încetul însă, urmaşii hoţilor au început să crească vite aduse din alte continente. *Cămila* care nu putuse trece peste mare au adus-o pe corăbii în pustiile Australiei: în şesurile cu iarbă au adus: *oaia*, *calul*, *vaca*, etc. şi azi continentul acesta stăpânit de Englezi e ca şi ţările cele mai înflorite din Europa. Acolo sunt

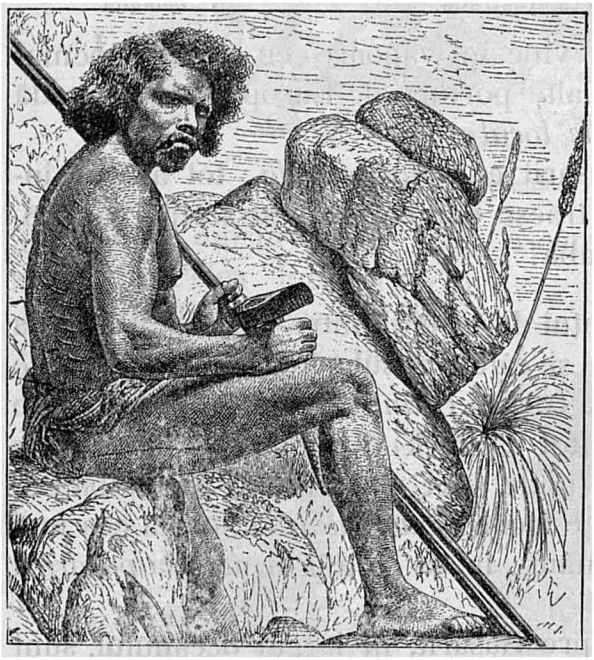

Australian.

www.digibuc.ro

cirezile cele mai mari de vite din toată lumea. In locul unde erau sate de hoţi, s'a ridicat *Sidney* şi *Melburn*, oraşe mari ca Roma, Madrid şi altele din Europa. Fabricele Europei lucrează *lâna* adusă din Australia,

Mari turme de oi în Australia.

Locuitor tatuat din N. Zelandă.

ba chiar *carnea* vine în vapoare cu ghiaţă tocmai la Londra şi în alte porturi ale Europei.— O dovadă că *«omul sfinţeşte locul»*.

Mai spre răsărit e *Noua-Zelanda*, tot aşă de înfloritoare, unde trăesc oameni care se scrijilă pe faţă, în chip de podoabă!

*

Afară de lanţul de insule dintre Asia şi Australia mai sunt alături şi câtevă insule foarte mari: *Borneo* în pădurile căreia trăeşte *Urang-Utangi*; *Celebe* cu chip de K şi *Moluce* (tot ca un k) de unde ne vin *cuişoare* şi *scorţişoare*, şi unde sunt oameni aşă de sălbateci, încât nu ştiu ce e focul. *Noua-Guinea* e insula cea mai mare de pe pământ; în ea se află frumoasa *pasăre a paradisului*.

In sfârşit, spre Răsărit, în largul oceanului, sunt o sumedenie de insule, unele abiă eşite acuma în faţa mărei. Ţinutul acestor insule împrăştiate în marele ocean Pacific se mai numeşte şi *Oceania*.

www.digibuc.ro

Locuitorii celor mai multe insule sunt veniţi

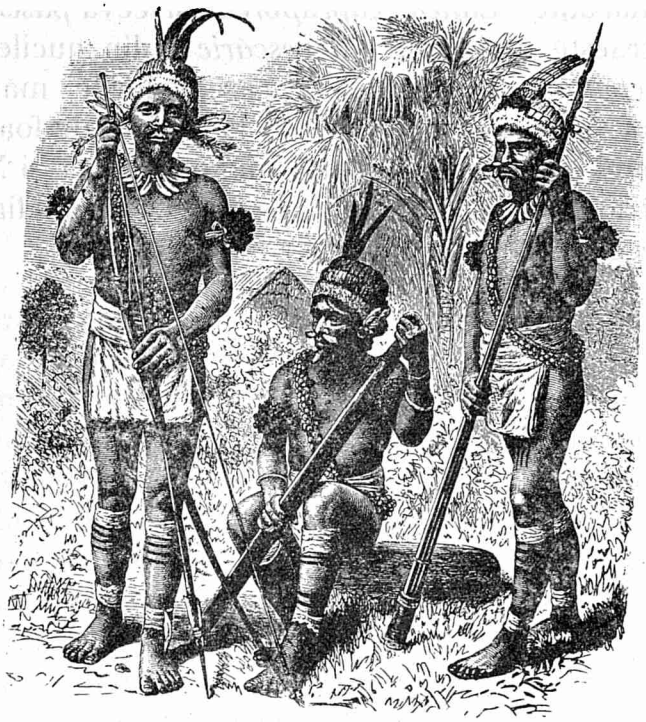

Locuitori din Oceania.

pe luntri dinspre Asia şi se aseamănă cu *oamenii galbeni*. Pelea lor bate în *măsliniu*. Rasa aceasta se numeşte *malaesă*. — Se înţelege

Malaezã.

Colibe pe ţăruşi.

www.digibuc.ro

că pe aceste insule n'au putut veni din Asia decât animale mărunte: *Câne*le, *capraporcul* şi cevà *paseri*, iar omul trăeşte mai mult din *pescărie* şi din nucile unui copac (*palmierul cu nuci*), pe care valurile mării l'a semănat peste tot [1]). De aceea, la vreme de foamete, ostrovenii aceştia se mănâncă unii pe alţii ca şi Negrii şi Australieni. Unii fac colibe pe taraşi, de raul fiarelor sălbatece.

---

1) Nucile acestea aduse de valuri, din insulă în insulă, prinzând rădăcini pe țărm, au făcut păduri întregi; aşà că insulele sunt ca niște grădini, cari es din apă mereu, şi se seamănă singure înainte de sosirea omului spre a le locui.

www.digibuc.ro

AMERICA

Hotarele. — America stă singuratecă între apele *Oc. Pacific* şi *Atlantic*, întinzându-se dela *Oc. Inghețat-Arctic* până la cel *Antarctic*. — Pe la Miază-noapte, apa e veşnic înghețată, ca şi în Asia; de aceea nici pe aci n'a putut trece nici *o corabie, de când e lumea,* — afară de una singură acum câțiva ani.

Din fericire, spre Oc. Antarctic, America se sfârşeşte ca o pană ascuțită; gheţurile nu se prind de uscat, aşă că pot corăbiile trece măcar pe acolo din Pacific în Atlantic. — Dar norocul cel mai mare pentru America e curmătura dela mijloc (ca la o viespe). Istmul acesta, *Panama*, a început a fi tăiat şi, în curând, corăbierii vor puteă trece dintr'un ocean în altul, fără să mai înconjoare pe la capătul acestui lung continent.

2. **Infăţişarea pământului.** — America dela Nord şi cea dela Sud se aseamănă, pare că ar fi două surori. Amândouă se subțiază spre Miază-zi; amândouă au pe țărmul Pacificului un lanț de *munți* înalți, aproape cât Himalaia, care se numesc *Cordilieri*; amândouă au la mijloc *şes*, iar spre Răsărit alți *munți* mai mici.

3. **Apele.** — In şesurile din mijloc, apele se adună şi fac fluvii uriaşe:

Fluviul *Amazoanelor* e cel mai mare din lume. Locuitorii (de neam portughez) de pe malul lui îi zic: *mar dolce*, adecă «mare de apă dulce», căci luntraşul abiă îi mai zăreşte malurile!

www.digibuc.ro

Mississipi, ca mărime, stă să se ție la întrecere cu fluviul Amazoanelor.

Sf. Laurențiu scoate apa din lacurile cele mai mari de pe fața pământului.—Într'un loc,

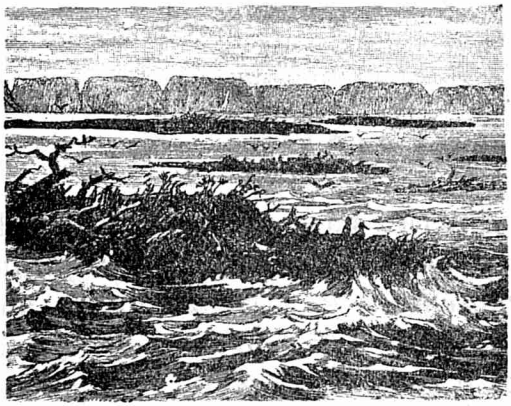

Insule plutitoare rupte din malul fluviului Amazoanelor.

Piei-Roșii.

apa cade dintr'un lac în altul, ca din vârful unui turn foarte mare, și face vestita cascadă a *Niagarei*, cea mai cunoscută din lume.

1. **Locuitorii** Americei sunt *roșcovani* (cam în felul aramei curate), prin urmare se aseamănă întru câtvă cu oamenii galbeni din Asia. Unii dintre băștinașii Ame-

Corturi ale Pieilor-Roșii.

Botocud (Brazilia)

ricei aveau obiceiul de a-și vopsi pielea cu un fel de lut roșu, de unde le-a eșit și numele de *Piei-Roșii*.

www.digibuc.ro

Unii pun în urechi şi în buze nişte dopuri mari, în chip de podoabă!

Până pe vremea lui Ştefan-cel-Mare, Europenii nu ştiau nimic despre America. Se credeà că dela ţărmul apusean al Europei şi până la ţărmul de răsărit al Asiei e un singur ocean. Un corăbier îndrăsneţ, **Columb,** şi-a pus în minte să treacă acest ocean; şi tot plutind spre apus, în loc de a ajunge în Asia, a dat de *America.* Locuitorii i-au ieşit înainte, cum erau, cu pieile goale şi i-au căzut în genuchi, crezând că Columb e însuşi Dumnezeu.

Indată ce au aflat Europenii că mai e un continent (adecă o *lume nouă),* au pornit într'acolo să o ià în stăpânire. *Spaniolii* şi *Portughezii* au pus mâna pe America dela Sud şi dela mijloc; *Englezii,* cevà mai târziu, s'au răvărsat peste America dela Miază-noapte; aşa că, tot pământul din lumea nouă a căzut în mâna noilor veniţi. — Băştinaşilor li s'a stins sămânţa, afară de ţinutul dela Nord, unde Eschimoşii trăesc încă risipiţi în gheţurile lor.

Eschimos.

Avuţia. America n'a putut împrumutà (ca Africa şi Europa) multe animale şi plante din Asia. In loc de elefant, America, are *tapirul* (mai mult o arătare de elefant); în loc de tigrul din India, care ia un om în gură, cum ia pisica un şoarice, America are *jaguarul,* un tigru mai mic; în loc de leul cel falnic încomat al Africei, America are *puma,* un leu fără coamă, cam de seama unui lup; în loc de bercul urangtang, care abià moare de un glonţ şi sparge cu măselele ţeava puştei, lumea

www.digibuc.ro

nouă are *maimuțe mici* și cu *coadă*, de care slujesc pentru a se agăța de rămuri.

Din vitele cu care se ajută omul, America n'avea mai nimic. *Calul* fusese odată, dar îi pierise sămânța și a trebuit să fie adus în Europa. *Vaci* n'aveau. Pe șesurile întinse ale Americei, rătăceau cirezi de *zimbri*, dar n'a fost chip nici până azi să fie îmblânziți. De aceea a trebuit să se aducă tot din Europa *vacile*, *oile* și *caprele*, care sunt dobitoacele cele mai de folos omului. — Nici cămila nu era. Americanii aveau *lama*, mai mică și mult mai slabă decât cămila.

Lama.

In schimb ne-a dat și America ceva; din coaja unui copac american se scoate *chinina*, leacul frigurilor; de acolo au venit *cartofii*, *porumbul*, și buruiana *tutunului*, cu care unii oameni se otrăvesc pe încetul, afumându-se pe la nas și prin gură, — un obiceiu, pe care nu-l mai are nici o vietate pe fața pământului.

Bumbac.

In America se mai seamănă și mult *bumbac* și o trestie dulce, din care se scoate *zahărul*.

Statele. America dela Nord e împărțită aproape

www.digibuc.ro

în 2 jumătăţi printr'o linie, care merge drept dela Răsărit spre Apus. Spre Nord de această linie e *Canada*, o ţară stăpânită de Englezi; spre Miază-zi sunt mai multe state întovărăşite la un loc, din care pricină

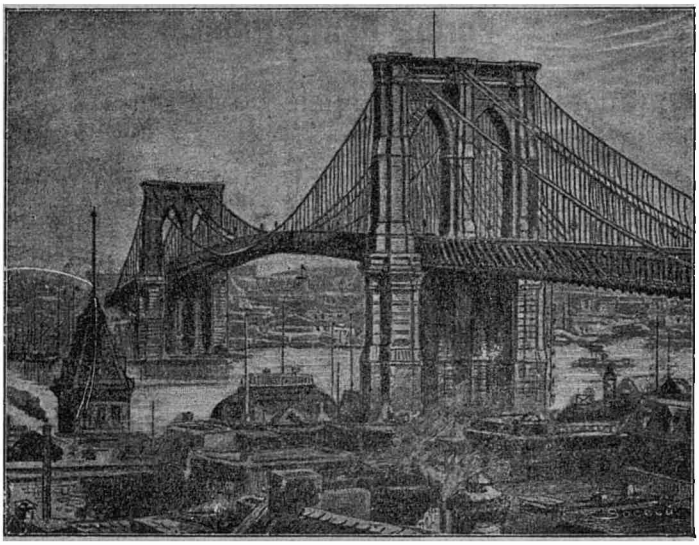

Vedere din New-York.

ţărei acesteia i se zice Republica *Statelor-Unite*. Locuitorii vorbesc mai toţi englezeşte. Oraşul cel mai mare este *New-York*.

www.digibuc.ro

Forma Pământului

Continentele toate şi apele ce le împresoară fac împreună *pământul.*

Până aci am văzut ce chip are fiecare continent şi fiecare ocean. Dar *pământul întreg* ce chip are? — Oamenii fără învăţătură credeau — şi mai cred şi azi — că faţa pământului e lată ca o masă, la ale cărei margini nu mai poate ajunge nimeni. S'a dovedit însă, că părerea aceasta e greşită. Dacă s'ar sui cineva, să zicem spre lună, şi s'ar uita îndărăt, pământul i s'ar părea rotund ca un glob de lampă (întocmai cum vedem şi noi luna).

Pământul văzut din lună

Un corăbier (*Magellan*) şi-a pus de gând să meargă mereu înainte, să vadă unde va ajunge. Acel corăbier a plecat din Spania spre *Apus;* a trecut peste Atlantic, a înconjurat America pe la capătul de Sud şi a trecut

www.digibuc.ro

în curmeziş *Oc. Pacific*, pe care l'a şi botezat zicându-i «paşnic», fiindcă corabia lui n'a fost bântuită de nici o furtună. In sfârşit, a ajuns în nişte ostroave lângă Asia, unde un sălbatec l'a lovit cu săgeata şi l'a ucis. Tovarăşii săi însă au pornit mai departe; au străbătut şi *Oceanul Indian*, au înconjurat Africa pe la Sud şi s'au întors iarăşi în Spania, venind însă dinspre *Răsărit*, după ce rătăciseră, ca vai de ei, pe nişte mări, pe unde nici un european nu mai umblase. — Asta s'a întâmplat cu puţin timp după moartea lui Ştefan-cel-Mare; atunci au văzut oamenii pentru întâiaşi dată, că pământul e rotund.

Azi, cu corăbiile care merg mult mai iute ca acum 400 de ani, şi cu trenurile, poate oricine să dea ocol pământului în două, trei luni.

In anul 1906 a fost războiu între Japonia şi Rusia. Japonia e pe cealaltă faţă a pământului, în potriva noastră (oarecum în dosul pământului), iar Ruşii au trimis corăbiile lor tocmai acolo, ca să se bată cu ale Japonezilor.

De altfel te poţi încredinţă uşor că pământul e

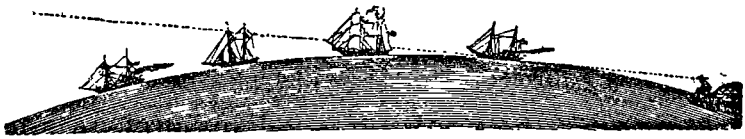

rotund. Când pleacă o corabie dela ţărmul mării, dela o vreme, trupul ei pare că se cufundă în apă şi vezi numai steagul. Când se apropie, de asemenea, zăreşti întâi steagul, care e subţire, nu trupul gros al corăbiei. Asta e o dovadă că pântecele corăbiei, stă încă ascuns după rotunzimea pământului; altfel l'ai vedeà pe el, căci e mai gros.

Pe şes e acelaş lucru: de departe zăreşti întâiu pălăria călăreţului, care se apropie, nu calul, cu toate că acesta e mult

www.digibuc.ro

mai mare; iar când se depărtează, piere din vedere întâi calul apoi călăreţul. — Dovadă că chiar unde e şes foarte neted, faţa pământului e boltită ca a unei ghiulele.

Pământul însă nu e cu desăvârşire rotund, ci e turtit în două locuri (cum e mărul turtit la creastă şi

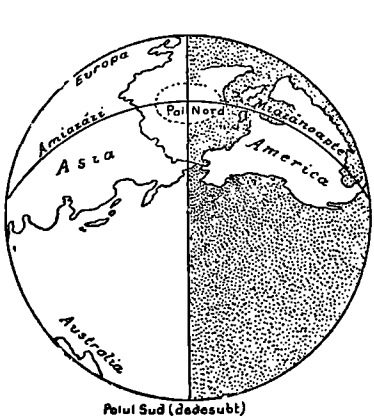

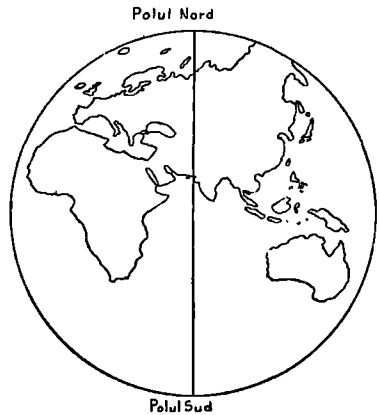

la codiţă). Cele două capete, unde pământul e turtit se numesc *poli*.

(Cum nu cade cineva jos, când înconjoară pământul? — După cum ceara roşie frecată atrage bucăţelele de hârtie şi le ţine lipite de ea. de asemenea şi pământul trage spre dânsul tot ce e pe faţa sa: pietre, oameni, apa... Noi oamenii umblăm în jurul pământului, cum umblă furnicele în jurul unui pepene).

Mişcările pământului. — Pământul se mişcă, întocmai ca şi cum s'ar învârti în jurul unei osii, ce ar trece prin cei doi poli[1]) Această mişcare se poate dovedi uşor. — Când fuge calul şi cazi jos, totdeauna eşti aruncat înainte, căci într'acolo, îţi face vânt calul. Tot aşa se întâmplă, când cazi din tren sau din trăsură: cazi înainte.

Când din tren vrei să ţinteşti un stâlp de telegraf, nu nimereşti. Piatra e aruncată înainte de iuţeala trenului.

1) Infige o sârmă într'un măr, ca să treacă prin creastă şi codiţă.

www.digibuc.ro

Ce se întâmplă însă ? Dacă dai drumul unei pietre din vârful unei clopotniţe foarte înalte, piatra, în loc să cadă lângă zid, cade cevă mai spre *răsărit*! Dovadă

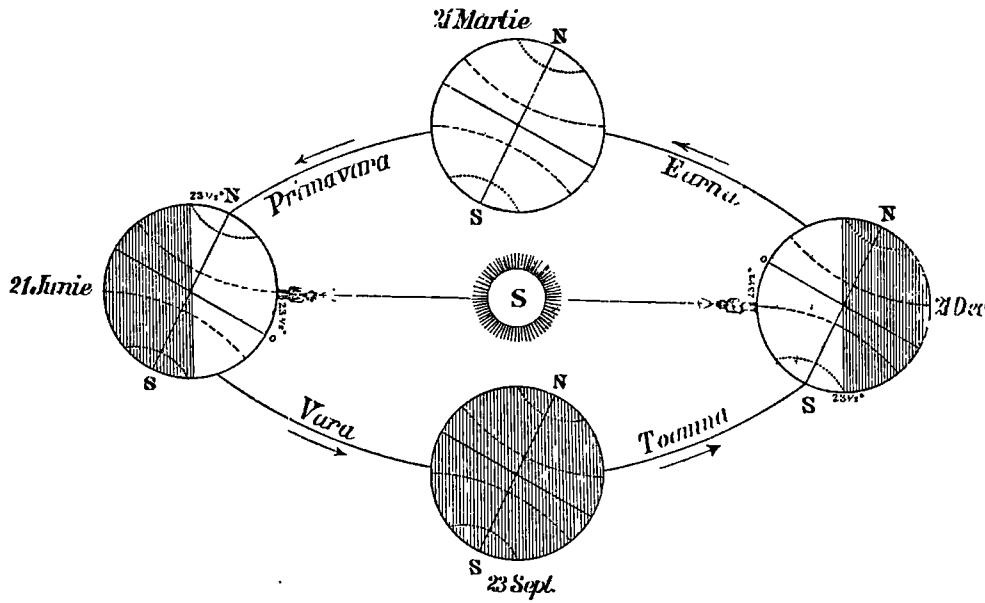

că învârtirea pământului a repezit-o într'acolo, cum este repezit cel ce cade din trăsură, în partea încotro merge trăsura.

Ziua şi noaptea. — O învârtire deplină a pământului în jurul osiei (închipuite) ţine 24 de ore; jumătatea care e spre soare, primeşte lumina, iar cei ce stau pe acolo zic că e *ziuă;* cei ce au scăpătat din vederea soarelui nu mai au lumină: ei zic că soarele a apus şi începe *noaptea.* — (Invârteşte un măr în faţa unei lumânări şi vei vedeà că o jumătate e mereu în lumină, iar alta în umbră.

Japonezii fiind pe faţa cealaltă a pământului, pe când în Rusia şi pe la noi erà noapte, pe acolo erà lumină, iar telegraful ne da ştiinţă că soldaţii se încăerau la luptă.

www.digibuc.ro

Luna şi stelele. — Din fericire, chiar când am trecut de faţa soarelui, tot mai avem lumină, — dela *lună*.

Ca un soare fără de raze, luna ne trimite o lumină, mai slabă, împrumutată tot dela *soare* (ca şi cum ar fi o oglindă, aşezată sus în cer, să arunce şi după asfinţit lumina soarelui spre noi [1]) — Afară de lună, mai primim lumină şi dela stele, care sunt nişte sori aşà de depărtaţi, încât deabia se mai zăresc. Ele sunt multe ca frunza şi ca iarba; — dacă ai trăi sute de ani şi ai merge ca glonţul de repede, şi tot n'ai ajunge până la stele. De aceia se şi par aşa de mici!

Anul. In 24 ceasuri, pământul se învârteşte odată deplin şi avem o zi şi o noapte. Dar învârtindu-se împrejurul său, el nu stă pe loc, ci se mută pe încetul, ca o *sfârleazâ*; aşa că, după 365 de învârtituri depline în jurul osiei, adecă după un an, el face un mare ocol împrejurul soarelui. Şi fiindcă stă mereu plecat în aceeaş parte, pământul arată spre soare când un pol, când pe celalt. Dacă am zice bunăoară, că polul nord e partea de sus sau «sau capul pământului», *vara*, pământul e plecat cu capul înainte spre soare. Atunci ne e cald, zilele sunt mai mari.

După o jumătate de an, când a împlinit o jumătate de ocol, pământul vine cu partea de jos spre soare, iar cu «capul» în umbră. Atunci, pe la noi, nopţile sunt mari, e frig. şi zicem că avem *iarnă*.

Numai când trecem dela frig la cald, adică *primăvara*, sau când trecem dela cald la frig, adică

---

1) Spunându-se elevilor că soarele e mult mai mare decât pământul (cum ar fi un glob de un metru faţă de o cireaşă), iar luna mult mai mică decât pământul, se poate explică lesne, cum luna face în timpul nopţei slujba unei oglinzi, care ne trimete razele soarelui. — Pune o lampă în faţa unui elev; lumina lămpei să cadă şi pe o oglindă, care să o svârle apoi în spatele elevului, adică pe partea sa umbrită.

www.digibuc.ro

toamna, pământul arată dintr'odată amândoi polii la soare, iar zilele sunt deopotrivă cu nopţile şi spre un pol şi spre celalt. — Cele 365 de zile (cât ţine ocolul împrejurul soarelui (sau *anul*), se împart aşa dar în 4 părţi: vara, toamna, iarna şi primăvara. Ele se numesc *anotimpuri* (= timpuri ale anului) [1]).

Trimestrul III

ŢĂRILE ROMÂNEŞTI

Poate să călătorească cinevă în lung şi în lat pământul; poate să vază toate mările, toate ţările şi, la urma urmei, toată ţara sa e mai dragă fiecăruia, fiindcă acolo aude *graiul*, pe care îl înţelege din pruncie; găseşte *portul* pe care l-a purtat de mic copil; *cimitirile*, unde sunt îngropaţi părinţii săi; *bisericile*, unde se odihnesc de sute de ani *domnii* şi *strămoşii* viteji, care au stat împotriva liftelor străine şi au apărat cu viaţa lor pământul ţărei.

Pentru noi, Românii, vatra neamului a fost plaiul Transilvaniei, unde ne-a adus Traian şi de unde bătrânii noştri s'au resfirat împrejur, peste *munţi*, *dealuri* şi *şesuri* până spre Tissa, Nistru şi Mare. Ţinutul acesta al Europei, unde se aude şi azi limba românească, e *patria Românilor*.

Acest ţinut e împărţit în mai multe ţări.

I. Regatul Romaniei

Hotarele. — Spre Apus şi Miază-Noapte, regatul e împrejmuit cu munţi. Dela *Porţile-de-Fer* (unde Dunărea a ferăstruit muntele până în temelie) şi până

---

1) Aceste noţiuni trebuesc explicate numai decât cu ajutorul globului, purtat priu clasă în faţa unei lumânări. — Dacă e o camèră întunecată, e şi mai bine.

www.digibuc.ro

la *Predeal* hotarul se ţine cam pe culmea munţilor. De aci însă şi până le *Pietrele-Roşii*, hotarul ne este neprielnic: Buzăul, Trotuşul, Bistriţa şi alte ape mai

mici au izvoarele lor dincolo de graniţă; — ceeace înseamna că vecinii au trecut munţii şi au împins hotarul peste noi.

Dela Pietrele-Roşii până în *Prut*, graniţa e o linie frântă, caci acuma 100 şi ceva de ani, străinii (Austriacii) au rupt o parte din ţara noastra (Bucovina) şi au aşezat hotarul, cum le-a plăcut lor.

In sfârşit, spre Răsărit. e şi mai rău. Acuma o suta de ani, Ruşii au mutat hotarul din Nistru în Prut, rupând cu deasila jumătate din pământul ţarei. — Numai spre Miază-zi, graniţa e mai hotărâtă. Dela Porţile-de-Fer până la *Silistra*, hotarul e apa *Dunărei* care ne desparte de Sârbi şi de Bulgari; iar dela Silistra până în *Mare* e o linie iaraşi frântă.

www.digibuc.ro

Insă hotarul cel mai tare al unei țări în timp de răsboiu e în *armata* sa, căci și munții, și apele trebuesc apărate de năvălirea dușmanilor; iar în timp de pace, singura graniță tare a unui neam e *mulțimea locuitorilor*, căci unde e lume destulă și multe brațe pentru muncă, străinul nu poate veni, neavând chip să-și agonisească hrana.

Tot pământul regatului se împarte în mai multe inuturi: *România din dreapta Oltului, dintre Olt și Milcov, dintre munți* și *Prut*, și *România de peste Dunăre.*

A. **România din dreapta Oltului** e cuprinsă între *munții Olt* și *Dunăre.*

Hotare. — *Munții Mehedinți*, ai *Vâlcanului*, ai *Pa-*

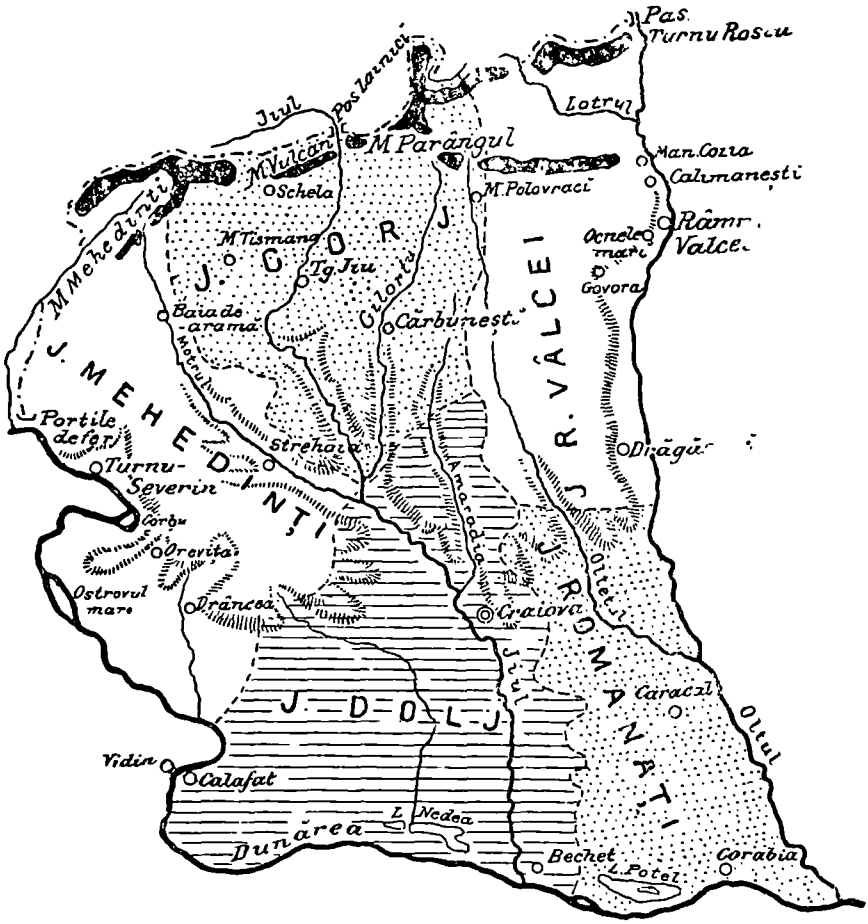

www.digibuc.ro

*râng*ului și ai *Lotrului* apără acest ținut în spre Miază-noapte și apus. *Dunărea*, cum intră în țară, curge tot mai spre Miază-zi, bătând în malul sârbesc și apoi în cel bulgăresc, până ce mai în jos de *Corabia* îi ese înainte *Oltul* care coboară din munți, aproape drept spre miază-zi.

Pământul se pleacă ușor spre Dunăre; și, cum se pleacă pământul, așa curg și *râurile*. Atară de *Olteț* (care pornește spre fratele său mai mare Oltul), mai toate apele din această parte a țărei se adună în albia *Jiului*, care culege la sine: pe *Gilort*, *Motru*, *Amaradia* și o mulțime de pârâiașe, ducându-le spre Dunăre.

In șes, unde pământul e neted, apele se scurg cu greu, și de aceea se fac și câtevà lacuri mai mari: *Nedea* și *Potelu*.

Județele. – Partea aceasta a țărei e împărțită în 5 județe.

Mehedinți (cap. Turnu-Severin); *Gorj* (cap. T.-Jiu); *Vâlcea* (cap. Râmnicul-Vâlcei); *Romanați* (cap. Caracal) și *Dolj* (cap. Craiova).

Odinioară, tot ținutul din dreapta Oltului aveà mai marele său, care se chemà *ban*, și care stà la Craiova. — Mihai-Viteazul fusese ban al Craiovei înainte de a ajunge domn al țărei.

Locuitorii din această parte a țării sunt oameni harnici și aprigi la negoț De mici copii, unii pleacă spre București și în alte orașe, unde fac negustorie. In orașele din dreapta Oltului sunt cei *mai puțini streini*, căci pe lângă hărnicia locuitorilor, mai sunt și școli bune, unde se învață meserii și negoț. De pildă la T.-Jiu e și o școală, unde se învață *olăria*.

Avuția.— Din partea avuției, cei dela munte trăesc mai mult cu *vițele*, *lemnăria* și *prunele*. Cele mai multe

www.digibuc.ro

livezi de pruni sunt în Vâlcea şi Gorj. Pe dealuri sunt *vii*, între care cele mai cu nume sunt cele dela *Drăgăşani*. La şes, oamenii trăesc din munca pământului; judeţul Dolj dă *grâu* şi *porumb* **mai mult** decât orice judeţ al ţărei: grânele sunt scoase prin *schele* (mici porturi) la Dunăre. Aşă e *Calafat* şi *Corabia*.

O parte de câştig mai iese şi din sarea dela *Ocnele-Mari*, precum şi din isvoarele tămăduitoare dela

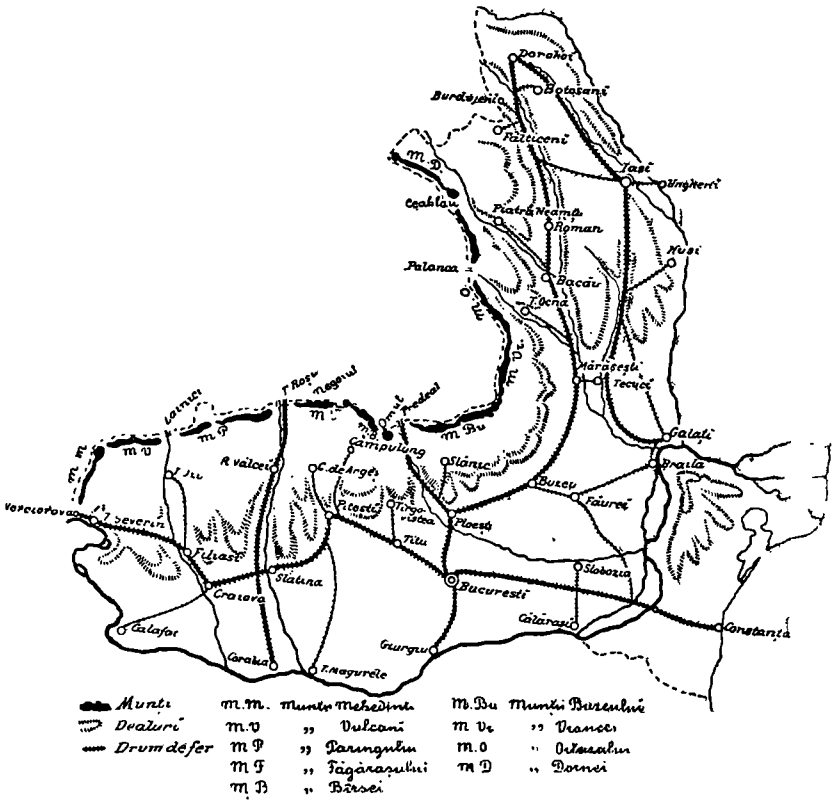

Govora şi *Călimăneşti*, unde vin oamenii bolnavi în timpul verei. Alţii vin numai să vadă bisericile dela *Tismana*, *Polovraci* şi *Cozia* vestite prin vechimea lor.

Drumurile. — Călătoria în dreapta Oltului e uşoară; un drum de fer merge dela *Turnu-Roşu* până la *Corabia* în lungul Oltului, din acesta pleacă altul, care trece prin Craiova şi iese

www.digibuc.ro

din țară pe la *Severin*, după ce a trimes o ramură spre *Târgu-Jiu* și alta spre *Calafat*.

B. **Romănia dintre Olt și Milcov**. — Afară de Olt și Milcov, ținutul acesta mai e mărginit de munți și Dunăre.

Hotare. — *Munții Făgărașului*, ai *Bârsei* și ai *Buzăului* o păzesc spre Miază-noapte, iar *Dunărea* o păzește spre Miază-zi. Și anume, după ce a primit apele Oltului, merge încă puțin spre Răsărit, apoi se ferește de malul bulgăresc, suindu-se spre Miază-noapte, până ce intră (pe la *Călărași*) în pământ deplin românesc. Acolo. se resfiră (ca un odgon despletit), făcând două mari bălți: Balta *Ialomiței* și a *Brăilei*, despărțite între ele prin pintenul dela *Hârșova*, care silește apele Dunărei să se adune acolo la un loc.

Infățișarea pământului. — Spre Miază-noapte și Apus, pământul e ridicat în chipul unui zid uriaș și mult mai *întreg* decât lanțul muntos dintre Olt și Dnnăre.

Din valea Dunărei și până la a Jiului nu mai e nici o tăetură adâncă în munte. Cel dintâi drum mai ușor de trecut erà cel de pe valea Jiului, dela *Lainici*. Oltul însă a făcut o tăetură și mai adâncă decât a Jiului; de aceea drumul pe la *Câineni* e și mai ușor.

Apoi urmează munții *Făgărașului*. Cel mai înalt dintre toți e *Moldoveanul*, vârful cel mai semeț al Carpaților noștri. — Lanțul Făgărașului privit dinspre Miază-noape se înfățișează ca un zid foarte puțin știrbit, deci e lipsit de pasuri până la isvorul Dâmboviței, unde *Pialra lui Crai* stă în curmezișul zidului muntos, ca și cum ar fi fost înadins acolo, ca să sprijine spre Răsărit capătul zidului. — Pe sub Piatra lui Crai este loc potrivit de trecere, pe la pasul *Branului*.

Mai spre Răsărit (tot curmeziș față de lanțul Făgă-

www.digibuc.ro

raşului), stau *Bucegii* cu vârful vestit al *Omului*, ca un stâlp în faţa celuilalt stâlp din Piatra lui Crai.

De aci înainte, munţii noştri sunt foarte fărâmaţi şi mult mai mici. Munţii *Buzăului* au ca vârf mai cunoscut *Penteleul*.

Dealurile. La poalele munţilor se întind o sumă de dealuri din ce în ce mai turtite, cu cât te apropii de Dunăre.

Hotarul, până unde se întind dealurile, e cam acesta: De la cotul Dunărei, unde e insula *Corbului*, merge pe la *Caracal, Piteşti, Târgovişte* şi apoi trece pe la Miază-noapte de oraşele: *Ploeşti, Buzău, Râmnic, Focşani.* — Intre Siret şi Prut, mai tot ţinutul e deluros.

Şesul. — Intre dealuri şi Dunăre se întinde şesul, neted uneori ca faţa unei ape liniştite. Buneoară în Bărăgan.

Apele. — Pământul se pleacă încet spre Dunăre, şi tot astfel curg şi apele: *Vedea* cu *Teleormanul, Argeşul* cu *Dâmboviţa* şi *Ialomiţa* cu *Prahova*, care toate se feresc de Dunăre. *Buzăul* şi *Râmnicul* îşi trimet apele lor *Siretului* care le aduce până la Galaţi.

Apele din şes nu se pot scurge, şi de aceia fac şi aci, ca şi în dreapta Oltului, bălţi. *Suhaiul, Greaca* lacul *Călăraşilor* şi *Lacul-Sărat*... stau ca o salbă în lungul Dunărei. Unele bălţi sunt foarte departe de Dunăre, bunăoară *Balta-Albă*, lângă apa Buzăului.

Judeţele. — Ţinutul acesta e împărţit în 12 judeţe: *Argeş* (cap. Piteşti) *Muscel* (cap. C.-Lung), *Dâmboviţa* (cap. Târgovişte), *Prahova* (cap. Ploeşti), *Buzău* (cap. Buzău), *Râmnicul-Sărat* (cap. R.-Sărat), *Brăila* (cap. Brăila), *Ialomiţa* (cap. Călăraşi), *Ilfov* (cap. Bucureşti), *Vlaşca* (cap. Giurgiu), *Teleorman* (cap. Turnu-Măgurele) şi *Olt* (cap. Slatina).

Pământul acestor judeţe a fost menit să fie *miezul*

www.digibuc.ro

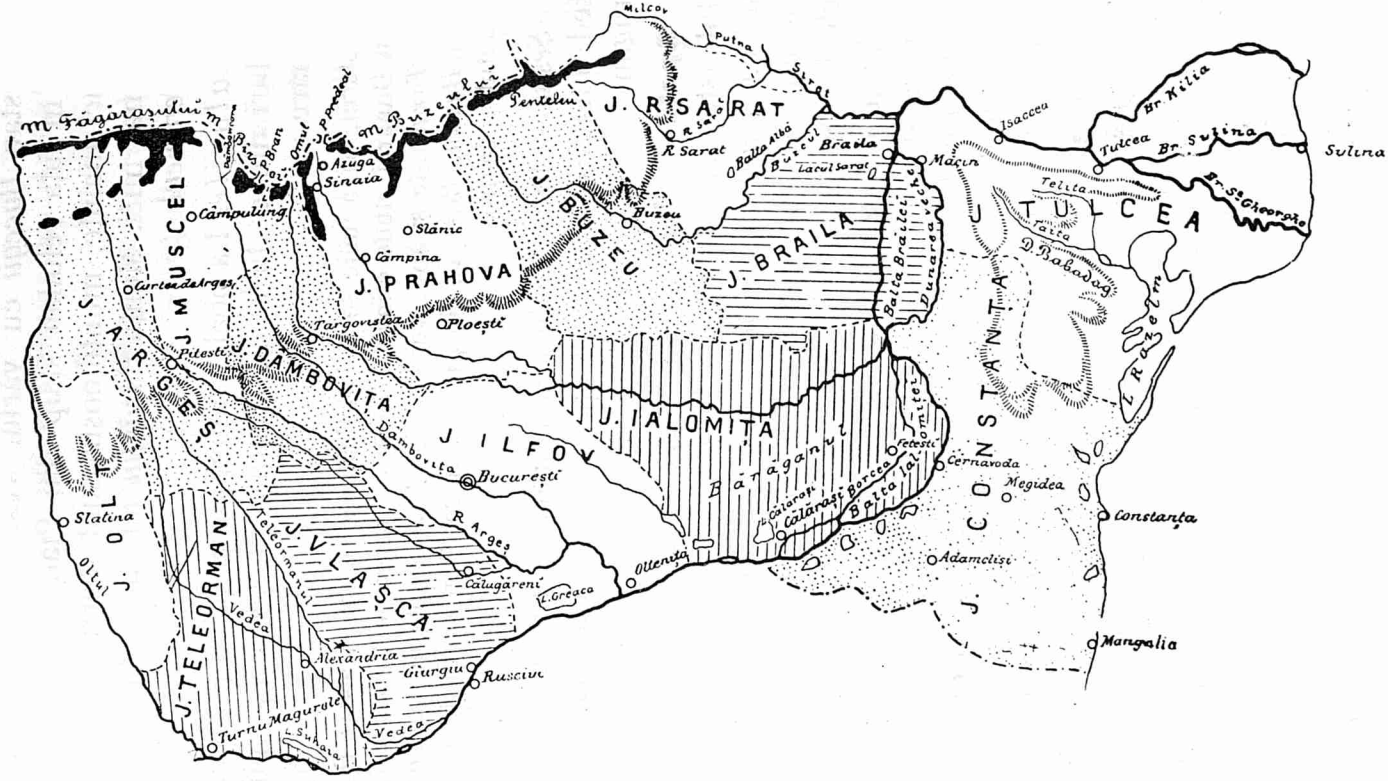

www.digibuc.ro

regatului. Aci au fost cele mai vechi capitale. Coborându-se dela munte, Românii aşezaseră oraşele lor de căpetenie la *Câmpu-Lung*, la *Curtea-de-Argeş*, la *Târgovişte* şi apoi, cu vremea, reşedinţa s'a statornicit la *Bucureşti*, unde e azi capitala întregului regat. Tot în acest ţinut s'a ridicat în timpurile din urmă un fel de capitală de vară, la *Sinaia*, pe valea Prahovei.

Locuitorii din acest ţinut au la munte un port foarte frumos: poartă haine strâmte, albe; la şes poartă haine mai largi. — Prin oraşele din acest judeţ au început a năpădi streinii. In Bucureşti sunt mahalale întregi pline de Evrei care au pus mâna pe negoţ.

Avuţia. — Locuitorii dela munte fac puţine arături; jud. Muscel are între toate cele mai puţine semănături. Ei se ţin mai ales cu *lemnăria*, cu *vitele* şi cu *prunele*. Cele mai multe livezi de pruni sunt în judeţele deluroase, dintre apa Buzăului şi a Jiului. Prahova întrece în pruni toate judeţele ţărei. Dar de câtvà timp, locuitorii au învăţat şi *meşteşuguri:* Unii fac *piatră de var* (Comarnic, Rucăr); alţii lucrează la fabrica de *postav* (Azuga), la fabrica de *hârtie* (Buşteni), la fabrica de *cue* (Sinaia) . . . şi la alte multe fabrici pe valea Prahovei. — O mare bogăţie pentru locuitorii din acest ţinut sunt puţurile cu *păcură* (Câmpina, Buştenari) şi gropile de *sare*. (Slănicul Prahovei dă de 2 ori mai mult decât **toate** ocnele ţărei).

La şes, nădejdea e în *grâne:* Ialomiţa între toate judeţele ţărei are cele mai întinse semănături. Grânele sunt coborâte în porturile dela Dunăre şi mai ales la *Brăila*, unde se încarcă vapoarele cele mari. De câtva timp, sătenii fac tot mai multe grădini de *zarzavat*. In privinţa aceasta judeţul Ilfov stă în fruntea tuturor judeţelor. De asemenea se ţin şi *vite* multe. — Apoi,

www.digibuc.ro

atât la şes, cât şi la munte, sunt câtevà locuri unde oamenii câştigă şi din apele tămăduitoare de boli, bunăoară: la *Pucioasa, Slănic, Lacul-Sărat, Balta-Albă* şi alte bălţi sărate.

Drumurile. — Avuţiile din această parte a ţărei erau şi mai înainte, dar nu ne pricepeam noi să le folosim. Păcura, spre pildă stă în pământ; şi chiar dacă o scoteam, erà greu de vândut, căci lipsiau drumurile. Acum e vorba să se facă o ţeavă, să se ducă păcură din munte tocmai la Constanţa, să o verse deadreptul în corăbii. Până atunci, avem vagoane în chip de poloboace şi o cărăm de drumul de fer, care leagă *Predealul* cu *Feteşti-Constanţa*. Alt drum de fer pleacă dela *Slatina* şi leagă în şir oraşele dela poalele munţilor până la *Focşani*. — Afară de aceste două mari drumuri, mai sunt şi altele spre Dunăre, *(Turnu-Măgurele, Giurgiu, Călăraşi)* cât şi spre văile munţilor (spre *Curtea-de-Argeş, Câmpulung, Târgovişte, Predeal*).

C. **România dintre munţi şi Prut.**

Hotare. — La apus se ridică munţii: *Vrancei, Oituzului, Ceahlăul* şi munţii dela *Dorna*. La Miază-noapte e linia nedreaptă a Bucovinei, iar la Răsărit e apa *Prutului* care odinioară curgeà prin mijlocul ţărei lui Ştefan-cel-mare.

Pământul se coboară dela munte până în apa Siretului, care bate tot în malul stâng şi curge pe sub *dealuri*. Dela aceste dealuri, din lungul Siretului, pământul se mai pleacă încă odată spre Prut. — Dar mai peste tot, ţinutul dintre Prut şi Siret e acoperit de *dealuri uşor povârnite* şi de aceea, plugul le brăzdează adesea până în vârf.

Apele ascultă de plecarea pământului. Cele pornite dela munte: *Suceava, Moldova, Bistriţa, Troluşul* şi *Putna* se opresc toate în marele şanţ al Siretului.— Tot spre el vine şi *Bârladul* care adună apele de pe dealurile dintre Prut şi Siret.

Prutul par'că e oropsit de soartă. Afară de *Jijia*

www.digibuc.ro

şi de *Bahluiu*, el curge singuratic până în Dunăre, fără să mai primească ajutor dela alte râuri.

Judeţele. – Pământul, care ne-a rămas din ţara lui Ştefan-cel-Mare, e împărţit între judeţele: *Putna*

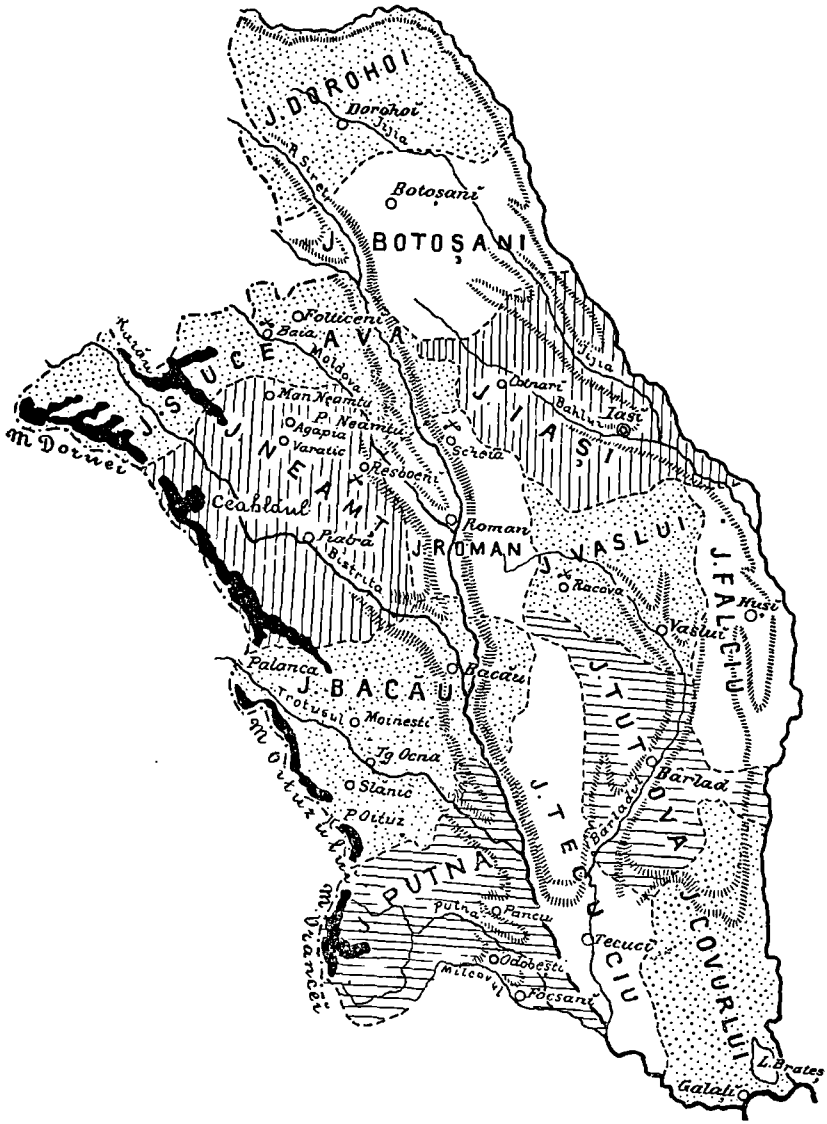

(cap. Focşani), *Bacău*, (cap. Bacău), *Neamţu* (cap. Piatra), *Suceava* (cap. Fălticeni), *Dorohoi* (cap. Dorohoi), *Bo-*

www.digibuc.ro

toşani (cap. Botoşani), *Iaşi* (cap. Iaşi), *Roman* (cap, Roman), judeţul cel mai mic al ţărei, *Vaslui* (cap. Vaslui). *Tutova* (cap. Bârlad), *Fălciu* (cap. Huşi), *Tecuci* (cap. Tecuci), *Covurlui* (cap. Galaţi).

După ce Românii din lungul Dunărei începuseră a slăbi de ciocnirile cu Turcii, aci, în ţara din dreapta şi stânga Prutului, a fost nădejdea şi *a neamului nostru şi a întregei creştinătăţi*, căci aci alesese Dumnezeu ca stăpânitor al acestui pământ pe *Ştefan* cel *mare* şi *sfânt*, răsboinicul răsboinicilor. Pe Turcii, şi pe toţi duşmanii Românilor, el i-a călcat în picioare până la adânci bătrâneţe. — In anii trecuţi s'au desgropat dela *Cozmin* (Bucovina) săgeţi din cele care au copleşit pe Leşi.

Locuitorii. — S'a păstrat înca viţă din neamul oştenilor lui Ştefan, după cum s'a dovedit la Plevna; dar, după ce ţara a fost ciuntită de duşmani, au pătruns mulţime de streini înăuntru. Am văzut că şi oraşele dintre Olt şi Milcov au venetici, dar aci, *unele oraşe nu se mai cunosc de cotropirea streinilor.*

De aceea, locuitorii din aceasta parte stau mai rău ca aiurea. Cei dela munte şi-au păstrat portul, iar cei din spre Siret au început o lepădă portul lor şi a-l luă pe al streinilor.

Avuţia. — La munte, pe lânga *vite*, locuitorii tae *lemne* şi le coboara cu plutele mai ales pe Bistriţa. Jud. Neamţu are paduri mai întinse decât în orce judeţ al ţărei. Judeţul Bacău ar puteă să fie înfloritor ca şi al Prahovei. Dela T. Ocnei se scoate *sare*, dela Moineşti *păcură*, la Letea e o fabrică de *hârtie*, la *Slănic* sunt izvoare pentru eautarea sanatăţei, iar munţii de pe lânga Bistriţa întrec în frumuseţe toţi munţii ţărei noastre. Monăstirile dela *Agapia*, şi *Văratec* sunt vestite în toata împrejurimea.

Pe dealuri sunt vii vestite: la *Cotnari*, *Odobeşti*

www.digibuc.ro

şi *Nicoreşti*. Judeţul Putna are cele mai întinse *podgorii* din toată ţara. *Grâul* din această parte a ţărei e cel mai bun din toată ţara, iar *vitele* din spre Botoşani sunt de un soiu rar şi frumos. In sfârşit, Romanul întrece în *sfeclă* toate judeţele ţarei.

Drumurile au urmat şanţul văilor: unul merge în lung pe valea *Siretului*, trimiţând o ramură pe valea Bistriţei până la *Piatra* şi alta pe *Trotuş* până la *Palanca*. Alt drum vine dela Dorohoi pe *Jijia* până spre Iaşi, apoi de acì coboară pe *Bârlad* şi Siret până în Galaţi. Intre aceste două drumuri sunt altele două în curmeziş, dela Tecuci la Mărăşeşti şi dela Iaşi la Paşcani pe valea *Bahluiului*.

D. **România din dreapta Dunărei.**

Hotare. — Fiind între Dunăre şi Mare, ţinutul acesta e cuprins «între ape» întocmai ca o peninsulă. Spre Bulgaria, graniţa e însemnată cu pietre şi pichete dela *Silistra* până la miază-zi de *Mangalia*.

Pământul e *deluros* spre Dunare.

Cine merge pe Dunăre dela Călăraşi la Tulcea, adesea crede că vede «munţi» pe malul drept, — aşà de crestate şi stâncoase sunt unele vârfuri de dealuri, mai ales ale *Măcinului*.—Spre *mare* şi spre *Bulgaria* pământul e neted.

Ape, afară de balţile Dunărei, sunt prea puţine. *Taiţa* şi *Teliţa* sunt nişte pârae.

Tot ţinutul din dreapta e împărţit în 2 judeţe: *Tulcea* (cap. Tulcea), judeţul cel mai mare al ţărei, şi *Constanţa* (cap. Constanţa).

Locuitorii. — Afară de Români, mai sunt şi *Tătari* (mai ales în jud. Constanţa) precum şi o seamă de *Bulgari* (mai ales în Tulcea). Sunt însă şi sate de *Nemţi*, oameni gospodari şi de toată isprava. *Turcii* s'au împuţinat de tot.

Locuitorii din dreapta Dunărei se ţin tot cu munca pământului. Intre altele seamănă *in* mult. Dar

www.digibuc.ro

au şi vite frumoase, mai ales *cai* de soiu, iar pe dealuri, la *Sarica* şi *Nicolitel* au vii vestite.

O bogăţie deosebită e aci **peştele**. Din balţile Dunărei şi de lângă mare, se împarte peşte în toată ţara; ba se mai trimete şi în ţările vecine. Deasemenea, pe dealurile de pe lângă Dunăre, e o *piatră* de toata frumuseţea, care e trimisa spre a aşterne stradele oraşelor.

O mare avere e însa portul Constanţa. Când Dunarea îngheaţă, iar vapoarele se tem de sloi, grâul şi tot ce avem de vânzare trece podul dela *Cernavodă* şi pe drumul de fer ce merge în lungul «valurilor romane», se adună la *Constanţa*, unde vapoarele încarca veşnic, căci marea nu îngheaţă mai niciodată. Tot pe acolo putem aduce mai eftin mărfurile care ne lipsesc.

Basarabia

In (1912) se împlinesc 100 de ani, de când ţara dintre Prut şi Nistru ne-a fost răpita de Ruşi. O bucata de lânga Dunăre ne fusese dată înapoi acum 50 de ani, când Ruşii fuseseră bătuţi într'un rasboiu; dar, dupa ce i-am ajutat să birue la Plevna, drept mulţumita ne-au răpit şi bucata, pe care o luasem îndărăt.

Pământul Basarabiei e la fel cu cel dintre Prut, şi Siret: adeca se înfăţişeaza în chip de *dealuri lungi şi turtite*, afara de partea din spre Dunăre şi mare, unde se cheama *Bugeac*. Pe aci e neted aproape ca şi Bărăganul. – Intre Bugeac şi între ţinutul cu dealuri se ridică *valul lui Traian*, facut de Romani, ca să stavilească potopul liftelor salbatice.

Ape — Râul cel mai mare e *Reutul* ale cărui ape cu greu răsbesc spre Nistru şi fac în calea lor multe balţi, de unde şi numele oraşului *Balţi*. — Mult mai

www.digibuc.ro

multe şi mai mari bălţi sunt în Bugeac, unde apele nu pot să se verse spre Dunăre şi spre Mare. Aci stau: *Cahul, Ialpug, Catalpug, Kunduc*... care odată erau *golfuri* de mare, dar Dunărea, cărând nisip şi lungind mereu delta, le-a despărţit de mare.

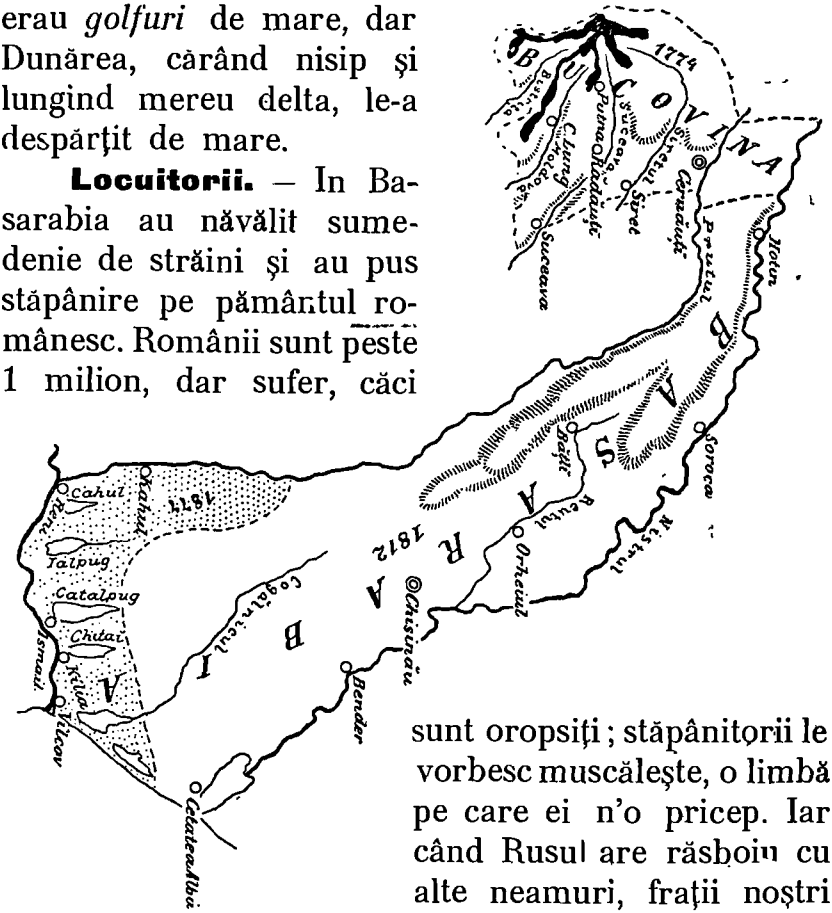

Locuitorii. — In Basarabia au năvălit sumedenie de străini şi au pus stăpânire pe pământul românesc. Românii sunt peste 1 milion, dar sufer, căci sunt oropsiţi; stăpânitorii le vorbesc muscăleşte, o limbă pe care ei n'o pricep. Iar când Rusul are războiu cu alte neamuri, fraţii noştri sunt duşi cale de luni de zile cu trenul, până la marginea Asiei, şi pier între străini. (Cum s'a întâmplat în anii trecuţi: i-a dus tocmai în Manciuria să se bata cu Japonezii).

Oraşele noastre vechi: *Hotinul, Soroca, Cetatea Albă, Chişinăul* şi altele sunt azi în stăpânirea Muscalilor.

www.digibuc.ro

Bucovina

Cu cevà mai înainte de răpirea Basarabiei, ni s'a luat de Austriaci *Bucovina.* — După cum Basarabia se aseamănă cu ţinutul dintre Prut şi Nistru, deasemenea şi Bucovina se aseamănă cu judeţul Suceava şi Dorohoi. La Apus sunt *munţi*, apoi vin *dealuri* până în *Prut* şi spre *Nistru.*

Ape. — Rar ţinut, care să fie aşa udat de ape, ca ţara Bucovinei. De acolo vin mai toate apele ţărei noastre de sus: *Prutul, Siretul, Suceava, Moldova* şi *Bistriţa.* Toată ţara e ca o grădină cu livezi şi râuri frumoase.

Locuitorii. — Şi peste Bucovina a năvălit potopul străinilor: *Evrei, Nemţi, Ruteni, Polonezi* şi alţi venetici au pus stăpânire tocmai pe pământul cel mai scump, unde odihneşte trupul lui *Ştefan-cel-Mare* şi unde ţara e semănată cu biserici falnice zidite de Ştefan şi domnii noştri, cei care au dat legi neamului românesc.

Rutenii au ajuns mai mulţi decât Românii, iar *Evreii*, pe jumătate cât Românii. Cu averile date de domnii şi de străbunii noştrii bisericii, azi sunt plătiţi popi ruteneşti, care fac lângă mormintele voevozilor slujba într'o limbă străină de a neamului nostru.

Oraşele cele mai mari sunt: *Suceava* cea jalnică. Cetatea şi curţile lui Ştefan Vodă au fost dărâmate mereu, ca să facă străinii case din ele. *Cernăuţii*, pe un deal frumos, lângă Prut, are o mitropolie românească, cum nu se pomeneşte nici în ţările din prejur.

Rădăuţi, pe apa Sucevei, are iarăş o mitropolie unde e mormântul lui Bogdan, cel ce s'a coborât din Maramureş. *Siretul* e lângă apa Siretului, iar *Câmpu-Lung* între munţi.

www.digibuc.ro

Transilvania, Maramureș, Crișiana și Temișiana

Pământul. — Dincolo de zidul munților se întinde plaiul *Transilvaniei* apărat spre Miază-noapte de munții *Rodnei*, aproape tot așa înalți ca ai *Făgărașului*,

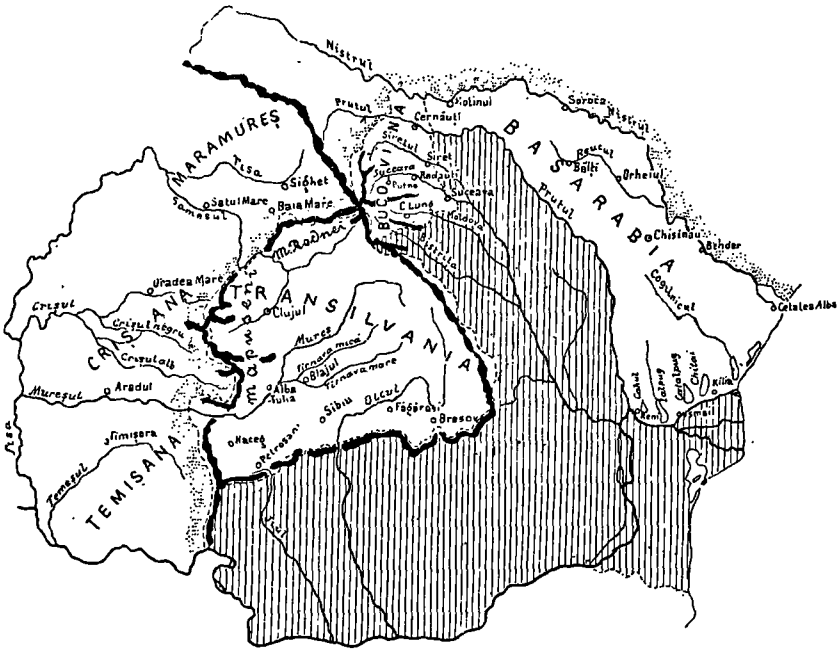

iar spre Apus, de munții *Apuseni* al căror pisc mai înalt e aproape cât și *Ceahlăul* care le stă în față spre Răsărit. Așa că, tot podișul e înconjurat de munți, ca o cetate împresurată de ziduri.

Și, după cum la poalele munților noștri urmează *dealuri* și apoi *șesul* până în Dunăre, deasemenea și munții *Apuseni* și ai *Rodnei* au la poalele lor dealuri, apoi un șes care se întinde până în apa *Tisei*.

Apele. — Din mijlocul Transilvaniei isvorăsc o mulțime de râuri *Oltul*, după ce curge spre Miază-zi, fără să găsească loc printre munți, apucă spre Apus, pe lângă munții Făgărașului, până ce nimerește în spărtura dela Turnu-Roșu, unde intră în regat. *Mureșul*,

www.digibuc.ro

vecinul său de isvor, culege *Târnavele* (mare şi mică) şi găsind o poartă largă ese în şesul Tisei. *Someşul* adună apele de pe lângă zidul dela Miază-noapte şi ese înaintea Tisei iarăş pe o vale destul de largă. *Crişul* singur şi *Temeşul* nu se împărtăşesc din apele podişului. Crişul adună cu cele 3 braţe ale sale (Crişul *negru*, *repede* şi *alb*) apa de pe povârnişul de apus al munţilor *Apuseni* şi o duce în Tisa, iar *Timeşul* pornind din munţii Banatului se îndreaptă întâiu spre Tisa, apoi face un ocol şi se varsă în Dunăre.

Locuitorii. Transilvania e leagănul neamului nostru. Acolo a aşezat Traian pe strămoşii noştri; de acolo au pornit Românii care s'au coborât spre Dunăre; de acolo, din colţul dela isvorul Tisei, numit «Ţara Maramureşului» a pornit Bogdan şi s'a coborât în Bucovina şi Moldova. Tot de acolo au pornit şi Românii care, trecând de munţii Apuseni, s'au întins pe şes până spre Tisa. Aşă că, dela *Nistru până la Tisa*, toţi Românii sunt unul şi acelaş neam, au *aceiaş părinţi* şi vorbesc *aceiaş limbă*.

Alături de Români au venit însă mai târziu şi *Unguriĭ* şi, după vremuri, a mai venit şi o seamă de Nemţi care se numesc *Saşi*. Aceşti din urmă sunt buni gospodari şi au prins bine Românilor prin buna lor chibzuinţă la munca pământului şi la creşterea vitelor.

Oraşele. — *Braşovul* e sub munţii Bârsei, de unde se aduceà odată mărfurile numite şi până azi «braşovenie». Oraşul stă în calea celor ce trec pe la pasul Predeal. — Aproape e *Feldioara*, unde o oaste trimisă de Rareş a prăpădit pe una a împăratului nemţesc şi a luat atâtea tunuri, încât n'a mai găsit frânghie în Braşov, ca să le târească în ţară. *Sibiul* e în drumul celor ce trec pe la Turnu-Roşu. Alături e satul *Şelimbru*, unde Mihai-Viteazul a fărâmat o oaste

www.digibuc.ro

ungurească. Se vede şi azi movila, unde s'au adunat trupurile celor morţi.

Dela Sibiu, Mihai a mers la *Alba-Iulia*, în valea Mureşului, unde s'a încununat Domn al Transilvaniei.

Blajul, aproape de împreunarea celor 2 Târnave, e vestit prin şcoli româneşti şi prin adunarea Românilor, acum 50 de ani, când s'au jurat împreună cu *Iancu* «regele munţilor», să scuture jugul unguresc. (De acolo a eşit cântecul: Astăzi cu bucurie, Românilor veniţi, pe Iancu în *câmpie* . . . . adică în şesul de lângă Blaj).

Clujul e mai spre Miază-noapte. Ungurii vor să-l facă cu tot dinadinsul oraş unguresc, de aceea a pus în el o universitate ungurească.

Sigetul în Maramureş, *Satu-Mare*, *Oradia-mare*, *Aradul* şi *Temişioara* stau ca nişte santinele pe din afară de ocolul munţilor, luptându-se cu primejdia de a fi cotropite de Ungurime.

Macedonia

Departe de tulpina neamului românesc, mai sunt

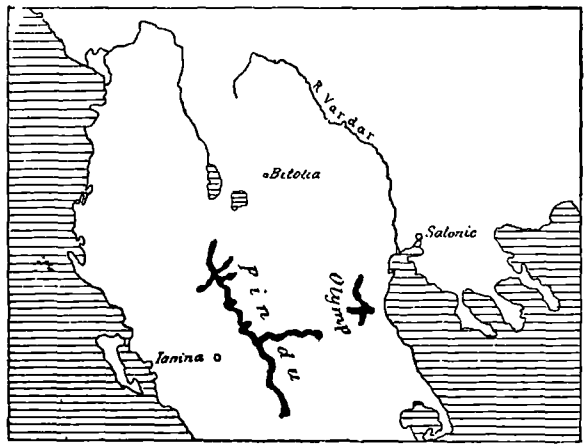

fraţi de ai noştri şi în *Turcia* (mai ales în Macedonia) şi în *Grecia*.

www.digibuc.ro

Ţinutul, pe unde locuesc Românii, e mai mult muntos. In deosebi, ei sunt răspândiţi prin văile *Pindului*. Apa cea mai mare din acele părţi e *Vardarul*, iar oraşele cele mai vestite sunt: *Salonic*, unde negustorii cei mai de seamă printre creştini sunt Românii. In *Bitolia*, *Ianina*, *Cruşova* şi alte oraşele sunt cam $^1/_9$ de milion de Români; dar fiind departe şi răsleţiţi printre străini, ei au să lupte din greu contra Bulgarilor şi Grecilor care ar voi să-i vadă lepădându-se de limba lor şi dânduse drept Bulgari ori Greci.

www.digibuc.ro

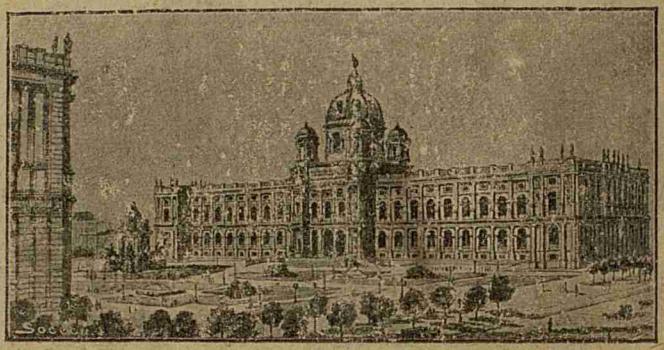

PREȚUL 1.50 LEI

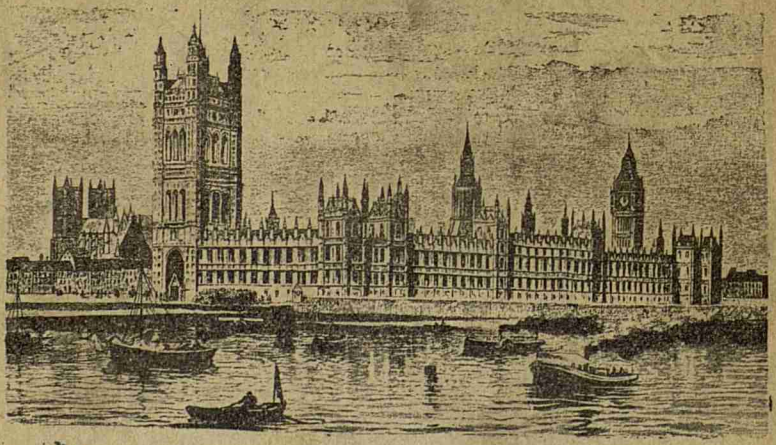

www.digibuc.ro